

encycl. O.

2.
6. a.

DOMÁNYOS ZSEB- KÖNYVTÁR

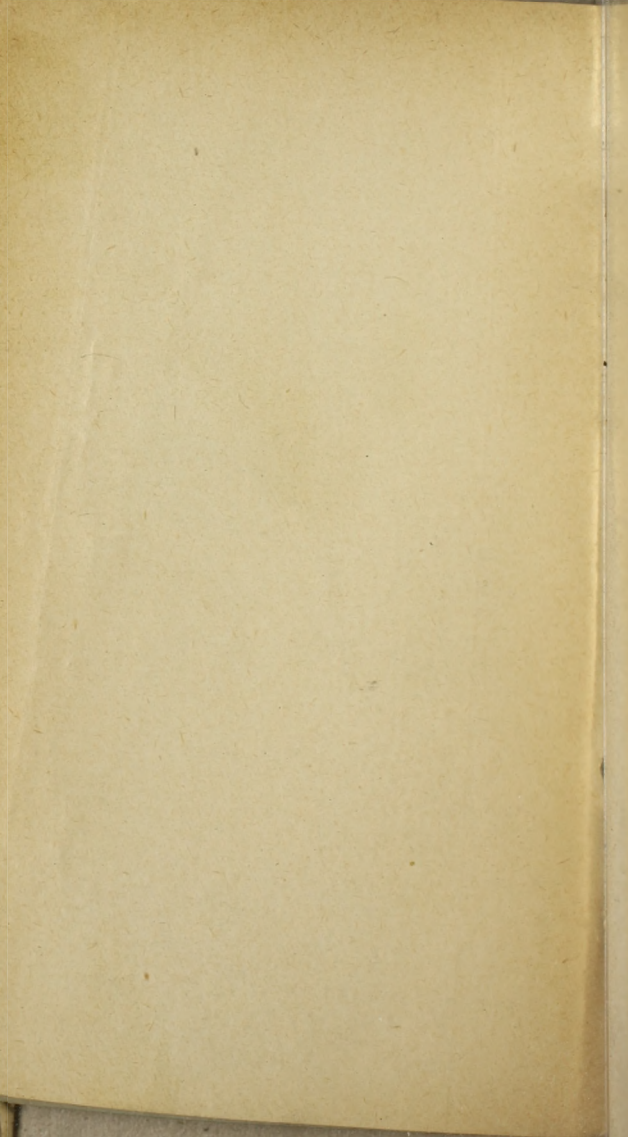
Dr. PRÖHLE VILMOS
FRANCIA NYELVTAN

6/a.

1:20

PENGE

RÉVAI KIADÁS

Magyar. U. 52. 6.a.

RENDSZERES

FRANCZIA NYELVTAN.

IRTA:

DR. PRÖHLE VILMOS.

NEGYEDIK KIADÁS.

BUDAPEST, 1928.

STAMPFEL-féle KÖNYVKIADÓHIVATAL.

(Révai Testvérek Irod. Intézet Részvénytárs.)

DEFE SOEER
MATHY IZVYK ALSCH

1929. 745.

21056. — RÉVAI IRODALMI INTÉZET NYOMDÁJA, BUDAPEST.

IRÁS ÉS KIEJTÉS.

A francia nyelv jelenlegi helyesírása nem a mostani kiejtést tükrözi vissza, hanem fejlődésének egy régebbi korszakáét, bár kétségtelenül azt sem híven, mert ha egyéb nem, etymologiai oldalának nagyon is szembetűnő volta ezt is lehetetlenné tette és teszi.

Az alábbiakban az olvasási szabályokat foglaljuk össze, azonban előbb szükséges, hogy a tanuló megismerkedjék átírási rendszerünkkel, melyre nézve tudni kell, hogy

1) az átírásban a *mássalhangzók magyar hangértékük* szerint olvasandók és pedig úgy az egy, mint a kétjegyűek.

2) magánhangzók fölött — a rövidség, — a hosszúság jele; amely magánhangzón rövidségi vagy hosszúsági jel nincsen, az valamivel rövidebben ejtendő mint az egészen hosszú, de azért nem kurtán!

3) a francia nyelv magánhangzóinak átírására a következő jeleket használjuk:

ā, a, ā, nyílt magas a, mint a német a a *Band*, *Band* szóban.

a, ā (rövidje nincs) mélyebb az előbbinél s színezete olyan mint a magyar á hangé.

ē, ē, ē zárt e, s a magyar é-vel egyező színezetű.

e, e, ē teljesen nyílt e, mint a magyar *fej*, *kert* szavak e-je.

ē, ā, ā félig nyílt e, mely színezetében az előbbi két hang közé esik, *ā* nyiltabb, mint *ē*, de zártabb ajakkal ejtendő mint az *ē, ē*, mely különben csakis r előtt fordul elő.

ī, i, ē a rendes i hang.

ō, o, ō nyiltabb mint a magyar o, úgy hogy a magyar part szóbeli a felé hajlik.

ō, o, ō zárt o, mint a német *blond*, *Rohle* szavakban.

ö, ö, ö, nyílt ö
 ö, ö, ö, zárt ö mint a német *Öbbe*, *fönnen*
 szóban. A zárt és nyílt ö között ajaktartás tekintetében ugyanaz a különbség, mint a zárt és nyílt o között,

ü, u, ū rendes u hang,
 ű, ű, ű rendes ü hang,
 a, ā orrhangú a,
 e, ē orrhangú e,
 o, ō orrhangú o,
 ö, ö orrhangú ö.

ø az ö-nél is rövidebb sokszor alig hallható ø hang.

Az írás.

A francia nyelv hangjainak jelzésére a következő betűk használatosak: *a, b, c, d, e, f, g, h, i, j, k, l, m, n, o, p, q, r, s, t, u, v, x, y, z.*

Magánhangzók.

a lehet a kiejtésben *ä, a, ā* vagy *ɑ, ɑ̄*: *malade* (*mäläd*) beteg, *vague*, (*väg*) hullám, *pas* (*pɑ*) lépés, *âme* (*ām*) lélek.

e szó elején vagy belsejében, ha két vagy több mássalhangzó követi, szóvégi *t, l* előtt, úgy szintén, ha *˘* (accent grave) vagy *ˆ* (accent circonflexe) van rajta *ä, ä, ā*-nek hangzik, ha pedig hasonló esetben *r* követi, *é, e, ē*-vé leszen: *espère* (*äszpēr*) remélj! *prête* (*prät*) kölcsönözz! *bel* (*bäl*) szép, *gi et* (*zsilü*) mellény, *perdre* (*pērdr*) elveszíteni, *ferre* (*fēr*) vasalj!

Ha *,* (accent aigu) van rajta, továbbá *-er, -ez* szóvégi hangcsoportokban zárt *ë*-nek hangzik: *égalité* (*égälitë*) egyenlőség, *parler* (*pärlë*) beszélni, *nez* (*në*) orr, *journee* (*zsürnë*) nap.

Ha szóbelsejében csak egy mássalhangzó következik reá, továbbá egytagú szók végén *ø* (igen röviden ejtve): *lever* (*lövë*) emelni, *me* (*mø*) engem.

Többtagú szók végén teljesen hangtalan: *père* (*pēr*) atya; *malade* (*mäläd*) beteg.

i és *y* a kiejtésben *ï, i, î*: *finir* (*fīnīr*) végezni, *cygne* (*sziny*) hattyu.

o nyílt vagy zárt *o*: *porte* (*pört*) ajtó, *fort* (*för*) erős, *obéir* (*öbëir*) engedelmessé válni, *oser* (*özë*) merészelni *ose* (*öz*) merészel.

u a kiejtésben *ü, ü, ū*: *futur* (*fütür*) jövőendő, *revu* (*rövü*) viszontlátott.

Többjegyű magánhangzók.

ai lehet teljesen nyílt, félig nyílt és zárt e: faire (fēr) csinálni, aimable (āmabl) szeretetre méltó gai (gē) vidám.

ei mindig ä, ā: reine (rān) királynő.

au, eau rendszeren o, ō: eau (o) víz, taupe (tōp) vakond.

ou mindig ű, u vagy ū: journée (zsürnē) nap, vous (vu) ön, tour (tūr) torony.

eu és œu vagy nyílt, vagy zárt ö hang: peu (pö) kevés, neveu (nəvö) unokatestvér, jeune (zsön) fiatal, œuf (öf) tojás, sœur (ször) nővér.

oi = ōä, vagy ōa, ōā, de ō-ja nagyon gyengén hangzik: moi (mōä) én, voir (vōär) látni.

av, oy ha rájuk magánhangzó következik úgy ejtendők mint äj, ōäj: payer (päjē) fizetni, noyau (nōäjö) mag.

ui = űi, nagyon rövid ű-vel: nuit (nüi) éjszaka.

uy = űj: appuyer (äpüjē) támasztani.

legyzet: ōä, ōa, ōä, ōā, űi, űi, egy szótagot számlítanak!

Orrhangusított magánhangzók.

Ha valamely magánhangzóra vele egy szótagot képező m vagy n következik, akkor az m, n maga nem hangzik, hanem az előtte levő magánhangzó ejtetik úgy, hogy a hangrezgést okozó levegőnek egy része az orrnyliáson át távozik. Az orrhangú a-nál a magyar a (kalap, szabad!) az orrhangú e-nél a magyar nyílt e (szellem, emelet!) az alaphang. Az átírásban a = orrhangú a, e = orrhangú e, o = orrhangú o, ö = orrhangú ö. Részletezve:

am, an, em, en = a: ambre (ābr) ambra, angle (āgl) szög, employer (aplöäjē) használni, entendre (atādr) hallani.

aim, ain, eim, ein = e: faim (fe) éhség, pain (pe) kenyér, plein (ple) tele.

im, in = e: important (epörta) fontos, fin (fe) finom.

ien = je: bien (bje) jól, chien (sje) kutya. Néha ien = ĩä (rövid i-vel): oriental (ōriatāl) keleti.

om, on = o: ombre (ōbr) rányék, content (kotā) megelégedett.

oin = öe (egyszótag, nagyon röviden ejtett o-val): soïn (szöe) gond, coin (köe) sarok, szöglet.

um, un, eun. = *ö*: parfum (*pärfö*) illat, commun (*kömmö*) közönséges, a jeun (*ä zsö*) éhgyomorra, étlen.

Ha az m vagy n kettőzve (mm, nn) áll valamely szóban, akkor az orrhang helyett egyszerű nyílt magánhangzó ejtendő: mmen-sité (*imaszité*) mérhetetlenség, ennemi (*än'mi*) ellenség, bonne (*bön*) jó.

Mássalhangzók.

A mássalhangzók közül a következőknek ki-ejtését szükséges külön megbeszélni.

c, e, i, v előtt úgy hangzik, mint a magyar sz, különben mindig mint k: cec (*szəsi*) ez, ici (*iszi*) itt, pacer (*plászé*) helyezni, cygne (*sziny*) hattyú, camarade (*kämäräd*) bajtárs, coeur (*kör*) szív, curé (*küré*) plébános, actrice (*äkrisz*) színésznő.

ç (. = cédille) csakis a, o, u előtt írva, úgy ejtendő, mint magyar sz: garçon (*gárszo*) fiú, place (*plásza*) helyezé, reçut (*részü*) kapott.

ch rendszeren úgy hangzik, mint magyar s (német *sch*), gyakran azonban mint k: chateau (*sämo*) teve, chien (*sje*) kutya, écho (*ékö*) visszhang, chrétien (*krétje*) keresztény.

g α e, i, y előtt úgy hangzik, mint magyar zs, különben mindig mint magyar g: manger (*mászé*) enni, genou (*z enu*) térd, gilet (*zsilä*) mellény, gymnastique, (*zsimnäsztik*) torna, gant (*ga*) keztyű, gronder (*grödé*) morogni, aigu (*ägü*) éles.

β) Hogy a g-nek a, o, u előtt is zs hangja legyen, néma e-t kell utána írni: mangea (*mazsa*) evett, mangeons (*mazso*) együnk! gageure (*gäzsür*) fogadás.

γ) Hogy a g, e, i előtt is megtartsa g ejtését, utána néma u irandó: guerre (*gēr*) háború, guider (*gidé*) vezetni.

gn úgy ejtendő mint a magyar ny az anya, kánya szavakban: ignorer (*inyöré*) nem tudni, ivrogne (*ivröny*) iszákos.

h α) lehet egészen néma, amikor a vele kezdődő szót úgy tekinthetjük, mintha magánhangzón kezdődnék: homme (*öm*) ember.

β) úgy vehető, mint gyenge lehelet a következő magánhangzó előtt (de távolról sem oly erős, mint a magyar h), ez esetben mássalhangzóul számít; átírva: ' : haut (*'o*) magas.

j mindig úgy hangzik mint magyar zs: jardin (*zsárdé*) kert, joli (*zsöli*) csinos.

I rendes kiejtése mellett van j-s kiejtése is a következő szótagokban: *ail* (*aj*), *aill* (*aj*), *eil* (*áj*), *eil* (*áj*), *euil* (*öj*), *euill* (*öj*), *ueil* (*öj*), *ueill* (*öj*), *ill* (*ij*): *travail* (*trävaj*) munka, *travailler* (*träväjë*) dolgozni, *sommeil* (*szömáj*) álm, *feuille* (*föj*) levél, *cercueil* (*szërköj*) koporsó, *cueillir* (*köjir*) szedni *grenouille* (*gränuj*) béka, megjegyzendő: *oeil* (*öj*) szem, *oeillet* (*öjä*) szegfű.

q magánhangzó előtt mindig qu rendesen úgy hangzik mint k, néha mint ku (nagyon rövid u-val): *cinq* (*szek*) öt, *quatre* (*kätr*) négy, *équateur* (*ëküatör*) egyenlítő.

s o) szó elején, mássalhangzó után, valamint ha kettőzve van, úgy hangzik mint a magyar sz: *savoir*: (*szävöär*) tudni, *penser* (*paszë*) gondolni, *moisson* (*möäszo*) aratás.

β) két magánhangzó közt mint magyar z: *maison* (*mäzo*), *pesant* (*pəza*) súlyos.

t rendes t hangja mellett a -tion, -tience, -tie főnévképzőkben, a -tial, -tiel, -tient melléknévi végzelekben úgy hangzik mint sz: *portion* (*pörszjo*) rész, *de nous portions* (*nu pörtjo*) mi vittünk (ige!), *partial* (*pärszjäl*) részrehaló, *démocratie* (*dëmökräszj*) demokrácia, *patience* (*päszejasz*) türelem.

x α) mint ksz: *fixer* (*fiksze*) megállapítani, sat.

β) mint gz: *examiner* (*ägzämivë*) megvizsgálni, sat.

γ) mint sz: *six* (*szisz*) hat, *soixante* (*szöäszät*) hatvan.

δ) mint z: *deuxième* (*dözjäm*) második, sat.

z mint magyar z: *zèle* (*zäl*) buzgóság, igyekezet.

A következő mássalhangzók: *d*, *g*, *p*, *t*, *s*, *x*, *z* szó végén rendesen hangtalanok, *c* is, ha előtte mássalhangzó van: *rond* (*ro*) kerek, *long* (*lo*) hosszú, *loup* (*lu*) farkas, *content* (*kota*) megelégedett, *souris* (*szuri*) egér, *noix* (*nöä*) dió, *nez* (*në*) orr.

Hasonlóan néma az *igeszemélyragent*: *ils portent* (*il pört*) ök visznek.

A francia nyelv nem szereti magánhangzók összetalálkozását a kiejtésben. Ezért a szó végén levő néma mássalhangzót rendesen a következő szó elejéhez ejti, ha az illető szó magánhangzón kezdődik. Ez esetekben a *d* *t*-nek, az *s* és *x* *z*-nek hangzik: *grand homme* (*gra-töm*) nagy ember, *trois arbres* (*tröä-zärbr*) három fa, *heureux enfant* (*örözsafa*) boldog gyermek.

A **-br, -pre, -dre, -tre, ble, -vre** végű szavakban ha rájuk magánhangzóval kezdődő szó következik, a *br, pr, dr, tr, pl, vr* hangcsoport a következő szó elejére vitetik: **aimable enfant** (äma-bla^fa) kedves gyermek, **prendre un billet** (pra-drö-bijä) jegyet váltani.

A néma e-re végződő egytagú szók, mint **je** (én), **te** (téged, neked), **que** (hogy) sat. magánhangzón kezdődő szavak előtt rendszeren elvesztik e-jüket és helyette * kihagyási jelet kapnak: **je parle** (zsä pärl) beszélek, **de j'aime** (zsäm) szeretek, **qu' il aille** (küaj) hadd menjen.

A francia nyelvben a hangsúly mindig a szó utolsó kiejtett szótagján van (tehát sobasem a szó végi néma e-n): **maison** (mäzo) ház szóban az **o**, **partirent** (pärtür!) elutaztak szóban az **i** hangsúlyos.

A fentebb említett * kihagyási jelen kívül még a következő jeleket kell tekintetbe vennünk:

^ (*accent circonflexe*) állbat bármely magánhangzón az **y** kivételével: ä, ê, î, ô, û.

\ (*accent grave*) csak **a-n** és **e-n**: ä, è.

l (*accent aigu*) csak **e-n**: é.

- (*kötőjel*) kérdő igealakokban ige és személyesnévmás, továbbá parancsoló mód és névmás között, valamint összetett szavakban is használatos:

parleras-tu (pärlära-tü) fogsz beszélni?

donne-moi (dön-möü) adj nekem! **chef-d'oeuvre** (sä-dövr) mestermű

** jelet akkor teszünk valamely magánhangzóra, ha azt akarjuk kitüntetni, hogy az előtte levő magánhangzóval nem tartozik össze, hanem külön ejtendő: **haïr** ('äür) gyűlölni, **aiguë** (ägü) éles [**aigu**-nek nőneme. Az e-n azért áll **-jel, mert az u kiejtendő, nem pedig egys erü írásjel.]

Jegyzet. Az **i** magánhangzó, mint már több eddig felhozott példából látható, gyakran egy szótagot képez a reá következő magánhangzóval és majdnem teljesen **j**-nek ejtetik: **premier** (prämjé) első, **lieu** (ljö) hely, **chien** (sje) kutya.

Helyesírási szabályokat, valamint különös helyesírási szavakat jegyzékbe foglalva a függelék tartalmaz.

A l a k t a n.

1. FEJEZET.

A főnév és névelő.

A francia főnevek nemük szerint *hímneműek* 1
(masculin = *mäszküle*) vagy *nőneműek* (féminin =
fēmīne).

A határozott névelő az egyesszámban hímnemű 2
szavak előtt *le* (*lə*), nőneműek előtt *la* (*lä*).

Ha az illető szó magánhangzóval vagy
néma h-val kezdődik, akkor a névelő mindkét
nemben *l'* (az *e*, illetőleg *a* kiesik):

père (<i>pēr</i>) atya	le père (<i>lə pēr</i>) az atya
mère (<i>mēr</i>) anya	la mère (<i>lä mēr</i>) az anya
homme (<i>öm</i>) ember (h.)	l'homme (<i>löm</i>) az ember
ombre (<i>ōbr</i>) árnyék (n.)	l'ombre (<i>lōbr</i>) az árnyék

A határozatlan névelő hímnemben *un* (mással- 3
hangzó előtt *ū*, magánhangzón, vagy néma h-val
kezdődő szó előtt *ön*) nőnemben *une* (*ün*):

un père (<i>ū pēr</i>) egy atya	une mère (<i>ün mēr</i>) egy anya
un homme (<i>ön öm</i>) egy ember	une ombre (<i>ün ōbr</i>) egy árnyék

A többesszám képzése.

A határozott névelő *többesszáma* mindkét nem 4
ben *les* (*lä*, magánhangzóval, vagy néma h-val kez-
dőző szavak előtt *lāz*)

A főnevek rendes *többesszámképzője* néma (ki 5
nem ejtett) *s*, mely csakis magánhangzón vagy
néma h-val kezdődő szóhoz átvonva hangzik *z*-nek:

le père (<i>lə pēr</i>) az atya	les pères (<i>lä pēr</i>) az atyák
l'homme (<i>löm</i>) az ember	les hommes (<i>lāzöm</i>) az emberek
la mère (<i>lä mēr</i>) az anya	les mères (<i>lä mēr</i>) az anyák
l'ois (<i>lōa</i>) a lúd	les oies (<i>lāzōa</i>) a ludak.

Azon főnevek, melyek már az egyesszámban 6
x, *s*, *z*-re végződnek többesragot nem kapnak.

le fils (*lə fĩsz!*) a fiú   les fils (*lä fĩsz* a fiúk)
 la voix (*lä vőã*) a hang   les voix (*lä vőã*) a hangok
 le nez (*lə nē*) az orr   les nez (*lä nē*) az orrok.

7

A rendes s helyett x-t kapnak:

α) az au, eau, és eu végzetű főnevek:

le noyau (*lə nõãjo*) a mag   les noyaux (*lä nõãjõ*) a magvak
 le chameau (*sãmo*) a teve   les schameaux (*sãmõ*) a tevék
 le feu (*fõ*) a tűz   les feux (*fõ*) a tüzek.

β) az ou végűek közül a következők: b jou (*bĩzsu*) ékszer, chou (*su*) káposzta, glouglou (*gluglu*) kotyogás, joujou (*zsuzsu*) játékszer, caillou (*kãju*) kavics, genou (*zsenu* vagy *zsnu*) térd, hibou (*ĩbu*) bagoly, pou (*pu*) tetű (valamennyi himnemű). Többes: les bijoux (*lä bĩzũ*) az ékszerek, sat.

γ) az al végzetű főnevek, melyek a többesszám-ban aux végzetet mutatnak:

le cheval (*lə svãl*) a ló   les chevaux (*lä svõ*) a lovak
 l'animal (*länimãl*) az állat   les animaux (*läzãnimõ*) az állatok
 le mal (*lə mãl*) a baj   les maux (*lä mõ*) a bajok.

8

Egyéb, különösen idegen szavakra vonatkozó szabályokat mellőzve, mint többé kevésbé a rendestől eltérő többesképzések megjegyzendők a következők:

le bal (*lə bãl*) a bál   les bals (*lä bãl*) a bálók
 le carnaval (*lə kãrnãvãl*) a farsang   les carnivals a farsangok
 le cal (*lə kãl*) a tyúkszem   les cals (*lä kãl*)
 le chacal (*lə sãkãl*) a sakál   les chacals (*lä sãkãl*)
 le pal (*lə pãl*) a karó   les pals (*lä pãl*)
 le régal (*lə rëgãl*) a lakoma   les régals (*lä rëgãl*).

(E hat szó a 7. §. γ pontja alól tesz kivételt!)

le bail (*lə baj*) a bérlet   les baux (*lä bõ*)
 le travail (*le trãvaj*) a munka   les travaux (*lä trãvõ*)
 le corail (*kõraj*) a korall   les coraux (*kõrõ*)
 le vantail (*vãtaj*) ajtószárny   les vantaux (*vãtõ*)

l'émal (<i>ěmaj</i>) máz	les émaux (<i>ěmō</i>)
le vitrail (<i>vītraj</i>) templom- ablak	les vitraux (<i>vītrō</i>)
le soupiral (<i>szupīraj</i>) szellőző nyílás	les soupiraux (<i>szupīrō</i>).

(Egyéb aii végzetűek rendszeren s-szel képzik a többesszámot!)

le betail (<i>bětaj</i>) barom	les bestiaux (<i>běsztjō</i>)
l'oeuf (<i>ōf</i>) tojás (h.)	les oeufs (<i>lāzō!</i>)
le boeuf (<i>bōf</i>) ökör	les boeufs (<i>lā bō!</i>)
le ciel (<i>szjāl</i>) az ég	les cieux (<i>szjō</i>)
l'oeil (<i>ōj</i>) a szem (h.)	les yeux (<i>lāzjō</i>)

2. FEJEZET.

A melléknév.

Mint hogy a francia melléknév azon főnévvel, melyhez tartozik. nemben és számban egyezik, azért a legtöbb melléknévnek külön alakja van a nőnemre, és külön alakja a hímnemre; e tekintetben eltérés csak akkor nincsen, ha a melléknév már a hímnemben néma e-re végződik: le père est triste (*la pēr ā trīszt*) az atya szomorú, la mère est triste (*lā mēr ā trīszt*) az anya szomorú. [*est* = van, németül *ij!*] 9

A nőnem képzése.

Ha a melléknév hímnemű alakja nem végződik néma e-re, akkor a nőnemben külön néma e-t vesz föl, amely esetben a néma mássalhangzó, melyre esetleg a hímnem végződött, újra hangzatossá válik; ha pedig a hímnem valamely magánhangzón végződik, akkor az megnyúlik: 10

grand (<i>grā</i>) nagy	n.: grande (<i>grād</i>)
long (<i>lō</i>) hosszú	longue (<i>lōg</i>)
petit (<i>pēti, pti</i>) kicsiny	petite (<i>pētit, pti</i>)
français (<i>fraszā</i>) francia	française (<i>fraszāz</i>)
romain (<i>rōmē</i>) római	romaine (<i>rōmān</i>)
gris (<i>gri</i>) szürke	grise (<i>griz</i>)
joli (<i>zsōli</i>) csinos	jolie (<i>zsōli</i>)

Némely melléknévben a nőnem néma e-jének felvétele mellett egyéb változások is történnek: 11

α) n-végzetűeknél az orrhang megszűnése:

h.: romain (röme) római   romaine (römän)
 brun (brö) barna   brune (brün)
 fin (fe) finom   fine (fin)

β) az ien végű melléknevek az n-t megkettőztetik:

italien (itälje) olasz   italienne (itäljän)
 ancien (aszje) régi   ancienne (aszjän)

γ) az eux végűek euse, az f-végzetűek ve végzetet mutatnak a nőnemben:

fameux (fämö) híres   fameuse (fämöz)
 herueux (örö) boldog   heureuse (öröz)
 vif (vif) élénk   vive (vīv)
 neuf (nöf) új   neuve (növ).

12 További szabályok helyett felsoroljuk a következő többé kevésbé sajtáságos képzéseket, a nőnemet mindjárt a hímnem után írva:

cruel, cruelle (krüäl, krüäl) kegyetlen. (Az -el végzetűek rendszeren így!)

pareil, pareille (päräj, päräj) egyenlő, hasonló,

jumeau, jumelle (zsümo, zsümäl) iker.

gentil, gentille (zsati! zsatiij) kedves, jóviseletű, csinos,

bon, bonne (bo, bön) jó,

sot, sotté (szo, szöt) ostoba,

muet, muette (müä, müät) néma,

complet, complète (koplä, kopläät) teljes.

discret, discrète (diszkrä, diszkrät)

concret, concrète (kokrä, kokrät),

inquiet, inquiète (ekjä, ekjäät) nyugtalan,

secret, secrète (szäkrä, szäkrät) titkos,

étranger, étrangère (étrazsë, étrazsër) idegen

fier, fière (fjër! fjër) büszke,

amer, amère (ämër! ämër) keserű,

cher, chère (sër! sër) kedves, drága,

sec, sèche (szäk, szäs) száraz,

blanc, blanche (blä, bläs) fehér,

franc, franche (fra, fräs) őszinte, nyílt,

franc, franque (fra, fräk) frank (fránfijs)

turc, turque (türk, türk) török,

grec, grecque (gräk, gräk) görög,

public, publique (püblük, püblük) nyilvános,

caduc, caduque (kädük, kädük) dűledező,

bref, brève (bräf, bräv) rövid,

malin, maligne (mälë, mäliny) rosszindulatú,

bénin, bénigne (*běne bėniny*) jóindulatú.
 bas, basse (*ba, basz*) alacsony,
 frais, fraîche (*frä, fräs*) fris, üdítő,
 jaloux, jalouse (*zsälu, zsälüz*) féltékeny,
 roux, rousse (*ru, rusz*) vörös, rőt,
 faux, fausse (*fə, fős*) hamis, hibás,
 doux, douce (*du, dūs*) édes.

Kétféle alakjuk van a hímnemben a következő 13 mellékneveknek:

<i>h</i> : mou, mol (<i>mu, möl</i>)	<i>n.</i> : molle (<i>möl</i>) puha, lágy
fou, fol (<i>fu, föl</i>)	folle (<i>föl</i>) bolond
beau, bel (<i>bə, bäl</i>)	belle (<i>bäl</i>) szép
nouveau, nouvel (<i>nuvə, nuväl</i>)	nouvelle (<i>nuväl</i>) új
vieux, vieil (<i>vjə, vjäj</i>)	vieille (<i>vjäj</i>) öreg

Ezek közül a hímnemek l-re végződő alakja csakis magánhangzóval vagy néma h-val kezdődő főnevek előtt áll: un bel enfant (*ö bäl afa*) = egy szép gyermek, un vieil homme (*ö vjäj öm*) = egy öreg ember.

A melléknevek többszáma.

A melléknevek a többszámukat a főnevek 14 mintájára képezik, általában s-szel.

Megjegyzendő, hogy

α) az eau végű hímnemű alakok többszámukat x-szel képezik: nouveaux (*nuvə*), beaux (*bə*), [de bleu (*blə*) kék, többes: bleus (*blə*!)]

β) azon melléknevek, melyek a hímnem egyes számában -al ra végződnek, a hímnem többszámában többnyire aux végzetet mutatnak:

E.: égal (h) égale (n)	T.: égaux (h) égales (n)
egyenlő	
brutal (h) brutale (n)	brutaux (h) brutales (n)
durva	

Némely mellékneveknél azonban az -al végzet a többszám hímnemében is tartja magát:

E.: fatal (h.) fatale (n.), T.: fatals (h.) fatales (n.)

γ) A 13. §. alatt felemlített melléknevek a hímnem többszámát mindig az első alakból képezik.

A melléknevek fokozása.

A középfokot úgy képezzük, hogy az alapfok 15 elé a plus (*plü*) = inkább, több, jobban, határozót

teszszük, a *felső fokot* pedig úgy, hogy a középfok elé a határozott névelőt helyezzük:

Alapfok: grand, grande (*grā, grād*) nagy.

Középfok: plus grand, plus grande nagyobb.

Felsőfok: le plus grand, la plus grande a legnagyobb.

T ö b b e s z á m b a n :

Alapfok: grands, grandes (*grā, grād*) = nagy(ok).

Középfok: de*) plus grands, de*) plus grandes = nagyobb.

Felsőfok: les plus grands, les plus grandes = a legnagyobb(ak).

Néhány melléknév eltér a fokozásnak ezen rendes módjától:

	<i>Alapfok</i>	<i>Középfok</i>	<i>Felsőfok.</i>
h.:	bon (<i>bō</i>) jó	meilleur (<i>mājör</i>)	le me'' cur
n.:	bonne (<i>bōn</i>)	meilleure (<i>mājör</i>)	la meilleure
h.:	mauvais (<i>mōvā</i>) rossz	pire (<i>pīr</i>)	le pire
n.:	mauvaise (<i>mō- vāz</i>)	pire (<i>pīr</i>)	la pire
h.:	petit**) (<i>pti</i>) csekély	moindre (<i>mōjdr</i>)	le moindre
n.:	petite (<i>ptit</i>)	moindre (<i>mōjdr</i>)	la moindre

16 Összehasonlításra szolgál még a moins (*mōe*) kevésbé — és az aussi (*oszi*) ép oly, oly — határozó is: moins beau (*mōe bō*) kevésbé szép, le moins beau (*lā mōe bō*) legkevesbé szép; aussi grand (*oszi grā*) oly nagy sat.

17 Az összehasonlításnál a magyar -nál, -nél rag, vagy a mint kötőszó a francziában que-vel fejezhető ki: la rose est plus belle que l'oeillet (*lā rōz ā plü bäl kə löjü*) a rózsa szebb mint a szegfű.

*) Ha a melléknév felső fok a nem mint jelző, hanem mint állítmány van a mor^hban, akkor a de (*də*) szócska elmarad: de plus grands arbres (*də plü grāz ärbr*) nagyobb fák. Azonban: ces arbres sont plus grands que la maison (*szāz ärbr szo plü grā kə lā māzo*) ezek a fák magasabbak, mint a ház [*ces* = ezek a . . ., *sont* = vannak (jūd), *que* (*kə*) mint].

**) A petit melléknévnek kicsiny értelemben rendes fokozása van: plus petit = kisebb, sat.

3. FEJEZET.

A határozó szó.

A határozó szók között vannak egyszerűek, 18
összetettek és képzetek.

Egyszerűek például: très (trä) nagyon
trop (tro) túlságos, tulságosan
peu (pö) kevés, kevésbé.

Összetettek: tout à coup (tutäku) hirtelen
tout de suite (tu də szüit) azonnal.

A melléknevekből rendszeren ment (mä) képzővel
keletkeznek határozók, még pedig úgy, hogy e képzőt
a melléknév nőnemű alakjához csatoljuk:

courageux (kuräzsö) bátor, courageusement (ku-
räzsöz' mä bátran); lent (lä) lassú, lentement (lä't mä)
lassan; azonban m a g á n h a n g z ó után a nőnem-
képző -e el is m a r a d h a t: joli (zsöli) csinos, joli-
ment (zsölimä) csinosan, aisé (äzë) könnyű, aisément
(äzëmä) könnyen.

Mint különös esetek megjegyzendők:

19

α) némely -e végű melléknevek a határozói rag
előtt accent aigu-t vesznek végső e-jükre: commode
(kömod) kényelmes, commodément (kömödëmä) ké-
nyelmesen; conforme (koförm) megegyező, megfe-
lelő, conformément (koförmëmä) megfelelően.

β) az -ent és -ant végű két- vagy többtagú
melléknevek e végzeteket a határozó képzővel össze-
vonják: ent + ment = emment (äma!), ant + ment =
amment (ämä): prudent (prüda) okos, prudemment
(prüdäma) okosan; élégant (ëlëga) elegáns, csinos,
élégamment (ëlëgäma).

γ) némely melléknévnek hímnemű alakja egy-
szerűen határozóul is használható: fort (föör) erős,
erősen, clair (klër) világos, világosan, juste (zsüst)
igaz, helyesen, ily kifejezésekben voir clair (vöör
klër) világosan, tisztán látni; chanter juste (satë
zsüst) helyesen énekelni.

A határozók fokozása.

A határozók fokozása ugyanoly módon történik 20
mint a mellékneveké:

joliment = csinosan, plus joliment = csinosab-
ban, le plus joliment = a legcsinosabban.

Vannak azonban határozók, melyek ezen szabály-
tól eltérnek:

<i>Alapfok</i>	<i>Középfok</i>	<i>Felsőfok</i>
bien (<i>bje</i>) jól, na- gyon	mieux (<i>mjö</i>) jobban, inkább	le mieux
mal (<i>mäl</i>) rosszul	pis (<i>pi</i>)	le pis
peu (<i>pö</i>) kevés, ke- vessé	moins (<i>möe</i>) keve- sebb, kevésbbé	le moins
beaucoup (<i>böku</i>) sok, nagyon	plus (<i>plü</i>) több, in- kább	le plus

4. FEJEZET.

Viszonyszók.

- 21 A francia főnév a többesragon kívül semmiféle viszonyragot nem vesz fel, még tárgyragot sem: la maison = a ház, a házat; les maisons = a házak a házakat. Mint tárgy a főnév az ige után áll minden változás nélkül: un homme vient (*ön öm vje*) egy ember jön; je vois un homme (*zsö vöáz ön öm*) egy embert látok (*vient* = jön, *je vois* = látok.)

Hely-, idő-, mód- és egyéb határozók képzésére szolgálnak a *viszonyszók* (prépositions), melyek mindig a főnév előtt állanak. A viszonyszók is lehetnek egyszerűek vagy összetettek.

Egyszerűek:

- 22 *de* (*də*) magánhangzóval vagy néma h-val kezdődő szó előtt *d'*.

E viszonyszó a határozott névelővel összeolvad: (*de le*) = *du*, (*de les*) = *des* (*dä*); a nőnemű névelő, továbbá az egyesszámú rövidült l' hímnemű névelő előtt változatlan: *de la*, *de l'*.

Használatára vonatkozólag megjegyzendők egyelőre a következő esetek:

a) képez *birtokos jelzöt*, mely a francziában rendszeren a birtokszó után áll: le toit de la maison (*lä töä də lä mäzo*) = a ház fedele, la tête du cheval (*lä tät dü sväl*) = a ló feje, la main de l'homme (*lä me də löm*) = az ember keze, les feuilles des arbres (*lä föj däz ärbr*) = a fák levelei, les pétales d'un malheureux (*lä pászē dö mälörö*) = egy szerencsétlennek gondolatai, les œuvres de Voltaire (*läz övr də völtër*) Voltaire művei.

β) határozatlanná teheti a főnevet: le vin (lə ve) a bor, du vin (dü ve) bor, l'eau (lə) a víz, de l'eau (də lə) víz, les oiseaux (ləz öüzö) a madarak, des oiseaux (dəz öüzö) madarak, la bière (lä bjēr) a sör, de la bière (də lä bjēr) sör. Például: j'ai bu le vin (zsē bü lə ve) megittam a bort; azonban: j'ai bu du vin = bort ittam [j'ai bu = ittam.]

Megjegyzendő, hogy ezen esetben pusztá de (d') áll névelő nélkül:

I. Mennyiséget jelentő szó után: beaucoup de vin (boku də ve) sok bor, — beaucoup = sok, — peu de lait (pö də lä) kevés tej, — peu = kevés, le lait = a tej, — assez de plumes (ászē də plüm) elég toll, — assez = elég, la plume = a toll, — tant d'argent (ta dārzsə) annyi pénz, — tant = annyi, argent = pénz, combien de maisons (kobje də mäzo) hány ház? — combien = hány? mennyi? — plus d'eau (plü də) több víz, — plus = több.

Kivételképen bien után névelővel: bien des hommes (bjē dözöm) sok ember.

A plus határozószóra vonatkozólag még megjegyzendők az ily kifejezések: plus de fêtes, plus d'heureux jours! (plü də fät, plü dörö zsür) = nincs többé (nem lesz többé) ünnep, nincs (nem lesz) többé boldog nap!

II. Ha a főnév előtt melléknév áll jelzőül: de bon vin = jó bor, de belles fleurs (dəbäl flör) = szép virágok; ha tagadó szó előzi meg: je n'ai pas d'argent (zsə nē pä dārzsə) nincs pénzem, — je n'ai pas = nekem nincs.

γ) képezhet helyhatározót a honnan? kérdésre je viens du jardin (zsə vje dü zsürde) én a kertből jövök, — je viens = jövök, — je viens de la gare (gär) = a pályaudvarról jövök, je viens de Paris (päri) Párizsból jövök, — j'ai reçu cela de Pierre (zsē rəsü szlä də pjēr) én azt Pétertől kaptam, — j'ai reçu = kaptam, cela = azt, — je parle de Jules (zsə pärl də zsül) én Gyuláról beszélek, — je parle = beszélek.

δ) Eszközhatózót a mivel? kérdésre: il me piqua de sa fourche (il mə pika də szä fürs) ő engem megszúrt villájával, — il = ő, me = engem, piqua = megszúrt, fourche = vasvilla, sa fourche = vasvillája (jeine Sabel).

23

à. E viszonyzó is összeolvad a hímnemű le-
névelővel és a többesszámú határozott névelővel:
à le) = au (ò), (à les) = aux (ò, magánhangzó
és néma h előtt õz . . .)

E viszonyzó képezhet:

a) részeshatározót a kinek? minek? kérdésekre:
à Jules (ã zsül) Gyulának, à un ami (ã ön ãmi) egy
barátnak, à la mère = az anyának, à l'enfant = a
gyermeknek au chien (ò sje) a kutyának, aux
oiseaux (òz õzõ) a madaraknak.

β) helyhatározót a hová? és hol? kérdésekre:
à l'école (ã lëköl) az iskolába, az iskolában, à
Paris = Párizsba, Párizsban, au jardin = a kertbe,
a kertben.

γ) mód (eszköz) határozót: à coups de massue
(ã ku de mãszü) buzogány ütésekkel, — le coup
= az ütés, la massue = a buzogány.

δ) időhatározót a mikor? kérdésre: à midi (ã mïdi)
= délben, — midi = dél, — à une heure (ã ün ör)
egy óraker, — heure = óra, — au quatorzième
siècle (ò kätörzjäm szjãkl) a tizennegyedik század-
ban, — quatorzième = tizennegyedik, le siècle = a
század.

21 dans (dã) képez helyhatározókat a hová? és
hol? kérdésekre: dans la chambre (dã lä sãbr) a
szobába, a szobában, dans un pot (dãz õ pò) egy
fazékba, egy fazékban.

25 en (a magánhangzó és néma h előtt an . . .)
képez:

a) helyhatározót a hol? kérdésre: en purgatoire
(a pürgatõär) a Purgatoriumban, en son bec (a
szõ bãk) csõrében.

β) időhatározót a mikorra? mennyi idő alatt?
továbbá a mikor? kérdésre évszám előtt: en deux
jours (a dö zsür) két nap alatt, két nap mulva, —
deux = kettõ, le jour = a nap, en 1898 (a mil
õi szã kätörvë diz õit) 1898-ban.

γ) állapot- vagy körülményhatározót: en si-
lence (a szilãsz) csendben, hallgatagon, — le silence
= a csend, — en bon maître (a bõ mãtr) jó tanító-
ként, mint a féle jó tanító, — le maître = a tanító.

26

sur (szür) képez helyhatározót a hol? és hová?
kérdésre: sur la table = az asztalon, az asztalra, sur
l'arbre = a fán, a fára, — la table = az asztal,
l'arbre = a fa.

sous (*szu*, magánhangzó és néma h előtt *szuz* . .) képez helyhatározót a *hol?* és *hová?* kérdésre: **sous la table** = az asztal alatt, az asztal alá, **sous un arbre** = egy fa alatt, egy fa alá.

entre (*ātr*), **parmi** (*pārmi*), mindkettő *között*, *közé* értelemben képez helyhatározót a *hol?* *hová?* kérdésre: **entre amis** (*ātr āmi*) barátok közt, **parmi les fleurs** = a virágok között.

pour (*pür*) *ért*, *számára* névutóval fordítandó rendszeren, azonban helyhatározót is képezhet a *hová?* kérdésre: **pour la patrie** (*pür lä pätri*) = a hazáért, **pour Jules** = Gyula számára, Gyula részére, Gyulának, Gyuláért; **je partirai pour Paris** (*zsə pärtirē pür päri*) Párizsba fogok utazni, — **je partirai** = én fogok utazni.

avec (*äväk*) képez *társ-* vagy *eszközhatározót*: **avec Jules** = Gyulával, **avec une plume** = egy tollal.

sans (*sza*, magánhangzó vagy néma h előtt *szaz* . . .) *nélkül* értelemben: **sans Ju'es** = Gyula nélkül, **sans argent** (*szaz ärzsa*) pénz nélküi.

par (*pär*) *által*: **par sa beauté** (*pär szä bötē*) szépsége által. *Körülmény határozó ily kifejezésekben*: **ne sortez pas par ce vent** (*nə szörtē pā pür szə va*) = ne menjen ki ebben a szélben, — **ne sortez pas** = ne menjen ki, **ce** = ez, **le vent**, = a szél. —

avant (*āvā*) *előtt* értelemben (*időhatározó*): **avant l'arrivée de Jean** (*āvā lārivē də zsə*) János megérkezése előtt, — **l'arrivée** = a megérkezés. —

devant (*dəva*) *előtt*, *elé* értelemben (*helyhatározó*): **devant la maison** = a ház előtt, a ház elé.

derrière (*dərjēr*) *mögött*, *mögé* értelemben (*helyhatározó*) **derrière la maison** = a ház mögött, a ház mögé.

vers (*vēr*) *felé* értelemben képez hely- és időhatározót: **vers Paris** = Párizs felé, **vers midi** = dél felé.

chez (*sē*, magánhangzó és néma h előtt *sēz* . .) helyhatározót képez: **chez mon oncle** (*sē mōn ōkl*) nagybátyámnál, nagybátyám házánál, nagybátyámhoz, — **mon** = mein, **l'oncle** = a nagybátya. —

durant (*dūrā*), **pendant** (*pəda*), mindkettő *időhatározót* képez a *mily idő tartamig?* *mennyi ideig?*

kérdésre: *durant sa vie* (*dūr̄a szä vī*) élete folyamán, a míg élt; *la vie* = az élet — *pendant une heure* (*padat ün ör*) egy óra hosszatt.

- 39 *après* (*äprü*) után értelemben: *après le souper* (*äprü la szupē*) = a vacsora után, — *le souper* = a vacsora, — *après trois heures* (*äprü tröüz ör*) három óra után.
- 40 *dès* (*dä*), *depuis* (*däpüi*), mindkettő óta értelemben képez időhatározót: *dès l'aurore* (*dä lörör*) hajnal óta, hajnaltól fogva, — *l'aurore* = a hajnal. — *depuis trois ans* (*däpüi tröüz a*) három év óta, — *an* = év.
- 41 *envers* (*avēr*) iránt: *envers les enfants* (*avēr lüz afa*) a gyermekek iránt.
- 42 *contre* (*kōtr*) ellen: *contre nous* (*kōtrə nu*) ellenünk, — *nous* = wir, mi; *contre les Français* (*kōtrölä frasä*) a francziák ellen.
- 43 *malgré* (*mälgrē*) daczára: *malgré mon désespoir* (*mälgrē mo dēzäszpöör*) kétségbeesésem daczára, — *le désespoir* = a kétségbeesés, *malgré moi* (*mälgrē möä*) magam daczára, akaratom ellenére, *moi* = én, magam.
- 44 *sivant* (*szüiv̄a*), *selon* (*szölö*), mindkettő szerint, megfelelőleg értelemben: *sivant le règle* (*szüiv̄a lä rägl*) a szabály szerint, *selon la croyance des anciens* (*szölö lä kröüjäs döz aszje*) a régiek hite szerint, — *la règle* = a szabály, *ancien* = régi.
- 45 *outré* (*ütr*) = túl, fölül értelemben: *outré mesure* (*ütr mēzür*) mértéken túl, mértéken fölül.
- 46 *sauf* (*szöf*), *excepté* (*äkszäptē*), mindkettő kivételével, híjával értelemben: *sauf les femmes et les enfants* (*szöf lä fam ē lüz afa*) kivéve a nőket és gyermekeket, a nők és gyermekek kivételével, *excepté Jules* = Gyula kivételével, Gyulán kívül.
- 47 Azon számos különféle viszony kifejezésére, melyekben a magyar névutók szerepelnek, nem elegendők az eddig felhozott egyszerű viszonzszók. A francia nyelv itt úgy segít magán, hogy határozószókat, vagy alkalmas főneveket összeköt egyszerű viszonzszókkal. Így számos összetett viszonzszó keletkezik, melyek közül azonban csak a fontosabbakat soroljuk fel, amennyiben a szótárak is elég utbagazítást adnak a legtöbbre vonatkozólag. Az ilyen összetett viszonzszókat rendszeren a *de* vagy a viszonzszó kapcsolja össze a következő főnévvel:

à cause de (ä kōz də) = miatt: à cause du grand vent (ä kōz dū gra va) a nagy szél miatt.

à côté de (ä kotē də) = mellett, oldalánál.

auprès de (oprä də) = mellett, oldalánál, mellé: auprès de mon père (oprä də mo pēr) atyám mellett, atyám oldalánál.

à force de (ä försz də) = által: à force de forger (ä försz də förszē) kovácsolás által, — forger = kovácsolni.

au-dessus de (o dászü də) = fölött, fölé.

au-dessous de (o dászu də) = alatt, alá.

autour de (otūr də) = körül, körött, köré.

au milieu de (o mīljö də) = közepén, közepett, közé.

au lieu de (o ljö də) = helyett.

vis-à-vis de (vizävi də) = szemben, átellenben.

d'après (däprä) = szerint, után.

de chez (də sē) = -tól, -lől; de chez mon oncle (də sē mōn ōkl) nagybátyámtól, nagybátyám házától.

près de (prä də) = mellett; -hoz, -hez közel, mellé.

le long de (lə lo də) = hosszában, mentében: le long de la rivière (lə lo də lä rivjēr) = a folyó hosszában, a folyó mentében.

loin de (lōe də) = távol, loin de ma patrie (lōe də mä pätri) távol hazámtól.

jusqu'à (zsüszkä) = -ig; hely- és időhatározókat képez a meddig? kérdésre: jusqu'au pont (zsüszkopo) a hidig; jusqu'à trois heures (zsüszkä tröž ör) három óráig.

par rapport à (pär röpör ä) = képest, viszonyítva; par rapport à sa grandeur (pär röpör ä szá gradör) a nagyságához viszonyítva, nagyságához képest.

quant à (kat ä) = illetőleg, a mi illeti: quant à Jules (kat ä zül) = Gyulát illetőleg, ami Gyulát illeti.

5. FEJEZET.

N é v m á s o k.

a) Személyes névmások.

A francziában kétféle személyes névmásoka 48
ismerünk: hangsúlytalan személyes névmásokat

melyek mindig igével állanak kapcsolatban s szerepük az, ami a magyar igei személyragoké; *önálló személyes névmásokat*, melyek egyéb esetekben is szerepelnek, mint látni fogjuk.

A személyes névmásoknak a részestárgy és szenvedő tárgy eseteire külön alakjuk van.

A néma e-re végződő alakok magánhangzó vagy néma h előtt elvesztik e-jüket s kihagyási jelet „³” kapnak.

Az első és második személyben a névmás neme közös, illetőleg ugyanaz az alak lehet hímnemű vagy nőnemű, a beszélő, illetőleg megszólított neme szerint.

Hangsúlytalan személyes névmások.

43 je. j' (zsə zs') = én; tu (tű) = te; il (il) = ő (h.), elle (äl) = ő (n.); nous (nu) = mi; vous (vu) = ti, vagy ön*), önök, ils (il) = ők (h.), elles (äl) = ők (n.)

Részes tárgy.

me. m' (mə) nekem, magamnak

te. t' (tə) neked, magadnak

lui (lűi) neki; se, s' (szə) magának (h.)

lui (lűi) neki; se, s' (szə) magának (n.)

nous (nu) nekünk, magunknak

vous (vu) nektek, önnek, önöknek, magatoknak, magának, maguknak.

leur (lör) nekik, se, 's (szə) maguknak (h. és n.)

Szenvedő tárgy.

me, m' (mə) engem, magamat

te, t' (tə) téged, magadat

le, l' (lə) őt; se, s' (szə) magát (h.)

la, l' (lä) őt; se, s' (szə) magát (n.)

nous (nu) minket, magunkat

vous (vu) titeket, önt, önöket, magatokat, magát, magukat.

les (lä) őket; se, s' (szə) magukat.

Jegyzet: *me, te* helyett ha hangsúlyozva vannak s ige után állanak, erősebb *moi (mőä)*, *toi (tőä)* alakok használatosak: *donne-moi (dön-mőä)* = adj nekem!, *cache-toi (käs-tőä)* = rejtse el magadat, rejtőzzél el!

*) A *vous* névmás „ön” értelemben egyszámú ugyan, de az igét többesszámban kívánja, a melléknevet azonban egyesben: *vous étiez malade (vuz étie mäläd)* ön beteg volt.

Önálló (hangsúlyos) személyes névmások.

moi (mõä) én, magam	nous (nu) mi, magunk	50
toi (tõä) te, magad	vous (vu) ti, magatok (ön st.)	
lui (lõi) ő (h.) maga	eux (ø) ők (h.) maguk	
elle (äl) ő (n.) maga	elles (äl) ők (n.) maguk.	

A harmadik személyben állhat „lui, elle, eux, elles“ helyett *soi* (szõä) is „maga“ értelemben, de csak akkor, ha nem vonatkozik bizonyos már említett személyre vagy tárgyra: *Chacun pour soi, le bon Dieu pour tous* (sãkø pür szõä læ bø djø pür tusz) mindenki magáért, a jó Isten mindenkiért; azonban: *Jules jeta la pierre loin de lui* (zsül zsæta læ pjër lõæ də lõi) Gyula messze dobta magától a követ.

Az önálló személyes névmásokat használjuk:

α) ha a névmást mint az ige alanyát vagy tárgyat ki kell emelni: *moi, je ne pars pas* (mõä zse næ pãr pã) én nem utazom el. (Itt a *moi* tisztán a hangsúlytalan *je*-nek kiemelésére szolgál.)

β) viszonyszók után: *pour moi* = értem, *de lui* = ő róla, *avec eux* (ävãk ø) ő velük.

γ) Ha a névmás egészen magában áll: *qui parle?* — *moi!* (ki pãrl? — mõä!) ki beszél? — én!

δ) a *même* (mãm) szócska előtt ily összeköttetésben:

<i>moi-même</i> = én magam, magamat sat.	<i>nous-mêmes</i>
<i>toi-même</i>	<i>vous-mêmes</i>
<i>lui-même</i>	<i>eux-mêmes</i>
<i>elle-même</i>	<i>elles-mêmes</i>

b) Mutató névmások.

A mutató névmások is kétfélek: *hangsúlytalanok* és *hangsúlyosak*, vagy *önállók*:

Hangsúlytalan mutató névmások:

E. h.: *ce* (szæ) magánhangzó, vagy némahelött *cet* (szät)

T. h.: *ces* (szä, szãz . . .) 51

E. n.: *cette* (szät)

T. n.: *ces* (szä, szãz . . .)

Például: *ce jardin* (szæ zsãrdø) ez a kert, *ces jardins* (szä zsãrdø) ezek a kertek; *cet homme*

(szät öm) ez az ember, *ces hommes* (szüz öm) ezek az emberek; *cette ville* (szät vil!) ez a város, *ces villes* (szü vil) ezek a városok.

Ha a főnév után a -*ci* (szü) = itt, szócskát csatoljuk, akkor közelebbre, ha a -*là* (lä) = ott, szócskát csatoljuk, akkor távolabbra mutatunk: *ce jardin-ci* (szö zsärde-szi) = ez a kert — dieser Garten hier! — *ces hommes-là* (szüz öm lä) = azok az emberek — jene Leute dort!

Önálló mutató névmások:

E. h.:	celui (szölüi) ez,	T. h.:	ceux (szü) ezek
	az		azok
E. n.:	celle (szäl) ez, az	T. n.:	celles (szäl) ezek, azok

E névmások rendszeren arra szolgálnak, hogy valamely szó ismétlését elkerüljük: a névmás persze nemben és számban egyezik azon szóval, melyet helyettesít: *ma maison est haute, celle de mon voisin est basse* (mä mäzo ä 'öt szäl dö mö vöäze ä bász) az én házam magas, a szomszédom háza (= a szomszédomé) alacsony. E mondatban a *celle* névmás a *maison* szó ismétlése helyett áll!

Közelebbre vagy távolabbra mutató névmásokat kapunk a -*ci* vagy *là* szócska segítségével:

52	celui-ci (szölüi-szi) ez,	ceux-ci (szü-szi) ezek,
	emez	emezek
	celui-là (szölüi-lä) az,	ceux-là (szü-lä) azok,
	amaz	amazok
	celle-ci (szäl-szi) ez, emez	celles-ci (szäl-szi) ezek,
		emezek
	celle-là (szäl-lä) az amaz	celles-là (szäl-lä) azok,
		amazok.

53 Általános tárgyra, valami gondolt, vagy mondott dologra vonatkozik: *ce* (szö) *c'* = az, azt, *ceci* (szöszü) ez, ezt, *cela* (szlä) = *ça* (szä) = az, azt.

A *ce* névmás rendszeren áll:

a) visszahozó névmás előtt ily esetekben: *fais ce que je te dis* (fä szö kə szö tö di = fä sz'kə szö tö di) tedd meg azt, amit én neked mondok: *ce qui est le plus drôle, c'est que je n'en sais rien* (szö ki ä lö plü dröl szü kə szö nə szö rje) ami a legfurcsább, az az, hogy én nem tudok róla semmit — *drôle* = furcsa, *que* = hogy, *en* = róla, *je sais* = tudok, *rien* = semmi, semmit.

β) Az ilyen kifejezésekben:

c'est moi (szämőä) én	vagyok (az)	c'est nous (szä nu) mi	vagyunk
c'est toi (szä töä) te	vagy (az)	c'est vous (szä vu) ti	vagytok, ön az — st.
c'est lui (szä löi) ő	az	ce sont eux (szä szöt ö)	ők azok
c'est elle (szät ä) ő	az	ce sont elles (szä szöt ä)	ők azok

Fölemlítendők még e helyen a mutató mellék- 54
nevek és mutató határozók, mint a *minőségre* mutató
tel, telle (täl, täl) T. (jelzőgyanánt): de tels, de telles
= ilyen, olyan — a *mennyiségre* mutató tant de
(ta dæ) = annyi, tant = annyira, időre mutató
alors (älör = akkor, módra mutató ainsi (eszi)
= így.

c) Birtokos névmások.

A birtokos névmások is kétfélék: *hangsúly-* 55
talanosok; melyek mindig főnévvel vannak kapcsolat-
ban s nyelvtani szerepükben a magyar birtokos
személyragoknak felelnek meg, és *önálló* birtokos
névmások, melyek mellett a főnév nincs kitéve,
melyek azonban nemben és számban egyeznek azon
főnévvel, melyet helyettesítenek.

Hangsúlytalan névmások.

Ezeket mindig példákön mutatjuk be: le chien 56
(læ sje) a kutya, la maison (lä mäzo) a ház.

mon chien (mø sje)	kutyám	mes chiens (mä sje)	kutyáim
ton chien (tø . .)	kutyád	tes chiens (tä . .)	kutyáid
son chien (szø . .)	kutyája	ses chiens (szä . .)	kutyái
notre chien (nötr . .)	kutyánk	nos chiens (nø . .)	kutyáink
votre chien (vötr . .)	kutyátok	vos chiens (vø . .)	kutyái- tok
leur chien (lör . .)	kutyájuk	leurs chiens (lör . .)	kutyáik
ma maison (mä mäzo)	házam	mes maisons (mä mäzo)	házaim
ta maison (tä . .)	házad	tes maisons (tä . .)	házaid
sa maison (szä . .)	háza	ses maisons (szä . .)	házai

notre maison (nōtr . . .)	nos maisons (nɔ . . .)
házunk	házaink
votre maisons (vōtr . . .)	vos maisons (vɔ . . .)
házatok	házaitok
leur maison (lōr . . .)	leurs maisons (lōr . . .)
házuk	házaik

Magánhangzóval vagy néma h-val kezdődő nőnemű szavak előtt *ma, ta, sa* helyett, *mon, ton, son* áll. — A következő példa, mely erre az esetre vonatkozik, az átvonás mikéntjét is mutatja: l'oise (lōa) — n — a lud, une oie (ün ōa) egy lud.

mon oie (mōn ōa) ludam	mes oies (māz ōa) ludaim
ton oie (tōn ōa) ludad	tes oies (tāz ōa) ludaid
son oie (szōn ōa) ludja	ses oies (szāz ōa) ludai
notre oie (nōtr ōa) ludunk	nos oies (nɔz ōa) ludaink
votre oie (vōtr ōa) ludatok	vos oies (vɔz ōa) ludaitok
leur oie (lōr ōa) ludjok	leurs oies (lōrz ōa) ludaik.

Önálló birtokos névmások.

57

Egyesszámú főnévre vonatkozók.

h.: le mien (lə mjɛ)	n.: la mienne (lä mjän)
	az enyém
le tien (lə tje)	la tienne (lä tjän) a tied
le sien (lə szje)	la sienne (lä szjän) az övé
le nôtre (lə nōtr)	la nôtre (lä nōtr) a mienk
le vôtre (lə vōtr)	la vôtre (lä vōtr) a tietek
le leur (lə lōr)	la leur (lä lōr) az övék.

Többszámú főnévre vonatkozók.

h.: les miens (lä mjɛ)	n.: les miennes (lä mjän)
	az enyéim
les tiens (lä tje)	les tiennes (lä tjän) a tied
les siens (lä szje)	les siennes (lä szjän) az övéi
les nôtres (lä nōtr)	les nôtres (lä nōtr) a mieink

les vôtres (lā vōtr)

les vōtres (lā vōtr)
a tieitek

les leurs (lā lōr)

les leurs (lā lōr) az
övéik

Az ilyforma kifejezések: a szomszédé, apámé, 54
az önálló mutató névmások segítségével adhatók
vissza a következő példák szerint:

ha a birtokszó hímnemű:

celui de mon père (szalūi dā mō pēr) atyámé,

ceux de mon père (szō dā mō pēr) atyáméi,

celui du chien (szalūi dū sje) a kutyáé,

ceux des oies (szō dāz ōa) a ludakéi;

ha a birtokszó nőnemű:

celle de mon père (szāl dā mō pēr) atyámé.

celles de mon père (szāl dā mō pēr) atyáméi.

celle du chien (szāl dū sje) a kutyáé,

celles des oies (szāl dāz ōa) a ludakéi.

Megjegyzendő végül, hogy a többesszámú másod-
dik személy a birtokos névmásoknál is szolgálhat
udvarias megszólításra: *votre chien* = az ön kutyája,
les vôtres az önéi vagy önökéi.

d) Kérdőnévmások.

A kérdőnévmások a következők:

a) *qui* (ki), *qui est-ce qui* (ki äsz ki) ki?
kicsoda? 59

qui (ki), *qui est-ce que* (ki-äsz-kə) kit, kicsodát?

β) *que* (kə), *qu'est-ce qui* (käsch-ki) mit mi-
csoda?

que (kə) *qu'est-ce que* (käsch-kə) mit, kicsodát?

Megjegyzendő, hogy a tárgyat kérdező *que* néma
e-jét magánhangzó előtt elvesztheti: *qu'as-tu vu*?
(kə-tū vū) mit láttál? Továbbá, ha magában áll,
vagy viszonzó után, akkor *quoi* (kōä) alakot mutat:
à quoi = minek? mire? *pourquoi* (pürkōä miért?)
de quoi (də kōä) miről?

A személy után kérdő *qui* mindig változatlan:
à qui = kinek? *pour qui* = kiért? *de qui* = kiről?

γ) E. h.: *lequel* (ləkäl) } melyik?

n.: *laquelle* (ləkäl) } melyiket?

T. h.: *lesquels* } melyek?

n.: *lesquelles* } melyeket?

A *de* és *à* viszonzók az egyesszámú hímnemű
alak névelőjével s a többesszámú alakok névelőjével
összeolvadnak: *duquel* (dükäl) melyikről? melyiké?
auquel (økäl) melyiknek? *desquels* (däkäl), des-

quelles (*däkäl*) melyekről, melyeké? *auxquels* (*økäl*),
auxquelles (*økäl*) melyeknek?

Felemlítendő még némely kérdő határozó és melléknév, mint a *minőséget* kérdő *quel, quelle*.
T.: *quels, quelles* = milyen? miféle? az *időkérdő*
quand (*ka*) = mikor? *mennyiségkérdő* *combien* (*de*)
 = mennyi? *helyet* kérdő *où* (*u*) = hol? *hová?*
d'où = honnan?

e) **Visszahozó névmások.**

60

Ezek a következők:

α) *qui* (*ki*) = aki, ami, akik, amik, amely, amelyek. —

que (*kə*) = akit, amit, akiket, amiket, amelyet, amelyeket.

dont (*də*) = *de qui* = akinek a . . ., akiknek a . . ., amelynek a . . ., akiről, amiről, amelyről, amely felől sat.

<i>β)</i> <i>lequel</i>	{ aki, amely, amelyik	<i>lequel</i>	{ akik, amelyek,
<i>laquelle</i>	{ akit, amelyet	<i>lesquelles</i>	{ akiket, amelyeket

A *β)* alatti visszahozó névmások névelője a *de* és a viszonzószókkal a rendes esetekben összeolvad!

f) **Határozatlan névmások.**

61 Ezek közül csak röviden a következőket soroljuk fel:

autrui (*otrüi*) más, mások,

chacun (*säkö*), *chacune* (*säkün*) mindegyik, mindenki.

on (*o*, magánhangzó előtt *ön*) az ember; teljesen olyan szerepű mint a német *man*, tehát határozatlan alanyt fejez ki. — *que* = *hog*y, és *si* = *ha* után *l'on*!

personne (*pěrszön*) valaki, senki,

quelqu'un (*kälkő*) valaki,

quelques-uns (*kälkəzö*), *n.:* *quelques-unes* (*kälkəz ün*) némely, néhány, egynémely, egynehány, némelyek,

quiconque (*kükök*) bárki, akárki.

qui que ce soit (*ki kə szə szö*) bárki legyen is az,

autre (*otr*) más, *l'autre* = a másik, *les autres* (*läz otr*) a többiek, mások, *d'autres* = mások,

l'un, l'autre (*lő, lotr*) egyik, másik,

les uns, les autres (*läz ő, läz otr*) némelyek mások,

chaque (*säk*) minden, *chaque jour* (*säk zsür*) minden nap,

quelque chose (*källkəsōz*) valami,
rien (*rje*) valami, semmi,
nul, nulle (*nül, nül*) = senki, egysem, senkisé
tout (*tu*) n.: toute (*tut*), T.: tous*) (*tu*), n.:
toutes (*tut*) mind, minden, mindegyik, egészen.

tout le monde (*tu lə mōd*) minden ember,
mindenki.

g) en és y.

E két szócskát, minthogy részben névmási, részben határozói természetűek s amúgy is sok szó fér rájuk, külön választva tárgyaljuk.

en (*a, an . . .*)

a) mint névmás jelentheti: *annak, azoknak arról, azokról, abból, attól* sat. szóval amit a harmadik személyű személyes névmás, vagy a mutató-névmások a *de* viszonzószóval fejeznének ki:

62

j'ai une petite maison, l'intérieur en est propre et gai (*zsē ün pətīt māzo, letərjör an ä propr ě gē*) nekem van egy kis házam, annak (=en) belseje tiszta és vidám; *j'ai assez de plumes, je peux t'en donner quelques-unes* (*zsē äszē də plüm, zsa pō tə dönē källkəzün*) nekem elég tollam van, azokból (=en) adhatok neked (=t) néhányat, — *je peux donner* = adhatok — *j'ai perdu mon canif, qu'en dis-tu* (*zsē pərdü mō kənif, kə di-tü*) elvesztettem tollkésemet, mit szólsz hozzá (=en); *votre jardin est assez grand, mais le nôtre en est plus grand encore* (*vōtr zsärde ät äszē gra, mā lə nōtr an ä plü grat akör*) a ti kertetek elég nagy, de a mienk annál (=en) még nagyobb.

β) mint helyhatározó a *honnán?* kérdésre felel: *l'ou viens-tu, lules?* (*du vje-tü zsül*), — *je viens de d'école* (*zsa vje də leköl*) — *j'en viens aussi, (zsa vjez oszi)* honnan jössz, Gyula? — az iskolából jövök, — én is onnan (=en) jövök.

*) tous, ha nem következik utána olyan főnév melylyel kapcsolatban van, „tusz“-nak ejtendő és „mindnyájan valamennyien„ jelentésű: *tous les hommes* (*tu ləz öm*) minden ember, azonban *nous viendrons tous* (*nu vjedro tusz*) mi mindnyájan elfogunk jönni.

y (i).

63 a) mint névmás azt fejezi ki, amit a harmadik személyű személyes névmás, vagy a mutató névmások az á viszonzó segítésével, tehát jelentése: *annak, azoknak, abban* sat.: *souvent femme varie, bien fol est qui s'y fie* (*szuwa fam vārī, bje fōl ā hi szi fi*) sokszor változik a nő, bolond aki benne (y) bízik. — *se fier* = bízni — *pourquoi n'as-tu pas apporté ton livre* (*pürkōä nā-tū pāz āpörtē to livr?*) je n'y ai pas pensé (*zsə ni ē pā paszē*) miért nem hoztad el könyvedet? — nem gondoltam rá (=y).

β) mint helyhatározó a *hová?* és *hol?* kérdésekre felel: *je vais à l'église, y vas-tu aussi?* (*zsə vāz ā lēgīz, i va-tū oszi*) én a templomba megyek, oda (=y) mégy te is? — *ce soir je serai chez notre oncle, y seras-tu aussi* (*zsə szōār zsə szrē sē nōtr ōkl, i szra-tū oszi*) ma este nagybátyánknál leszek, ott (-y) lész te is? — *je vais* = megyek, — *tu vas* = te mégy, — *l'église* = a templom, — *aussi* = is, *soir* = este, — *ie serai* = leszek, — *tu seras* = te lész.

7. FEJEZET.

Számnevek.

a) Tőszámnevek.

1. un une. (ū, ün) egy
2. deux (dō) kettő
3. trois (trōä) három
4. quatre (kättr)
5. cinq (szek)
6. six (szisz)
7. sept (szät)
8. huit (üit)
9. neuf (nōf)
10. dix (dīsz)
11. onze (ōz)
12. douze (dūz)
13. treize (trāz)
14. quatorze (kätörz)
15. quinze (kēz)
16. seize (szāz)

17. *dlx-sept* (*d̄isz-szāt*)
 18. *dix-huit* (*d̄iz űit*)
 19. *dix-neuf* (*d̄iz n̄õf*)
 20. *vinçt* (*v̄et*)
 21. *vingt-et-un* (*v̄et ě õ*)
 22. *vingt-deux* (*v̄et-d̄õ*)
 23. *vingt-trois* (*v̄et-trõã*)
 24. *vingt-quatre* (*v̄et-kãtr*)
 30. *trente* (*trãt*)
 40. *quarante* (*kãrãt*)
 50. *cinqante* (*szekãt*)
 60. *soixante* (*szõãszãt*)
 70. *soixante-dix* (*szõãszãt-d̄isz*)
 71. *soixante-onze* (*szõãszãt-õz*)
 72. *soixante-douze* (*szõãszãt-d̄uz*)
 73. *soixante-treize* (*szõãszãt-trãz*)
 74. *soixante-quatorze* (*szõãszãt-kãtõrz*)
 79. *soixante-dix-neuf* (*szõãszãt-d̄iz n̄õf*)
 80. *quatre-vingts* (*kãtrãve*)
 81. *quatre-vingt-un* (*kãtrãve-õ*)
 90. *quatre-vingt dix* (*kãtrãve-d̄isz*)
 91. *quatre-vingt-onze*
 99. *quatre-vingt-dix-neuf*
 100. *cent* (*szã*)
 200. *deux cents* (*d̄õ szã*)
 220. *deux cent vingt*
 1000. *mille* (*mil*).

A francziában a keltezés a hónap elsejét kivéve **64**
 a tőszámnevekkel történik s ekkor a számnevek
deux-től egész *trente-et-un*-ig rendes kiejtésüket
 tartják meg: *le cinq novembre* (*lã szek nõvãbr*)
 november ötödike (ötödikén), *le vingt-neuf décembre*
 (*lã v̄et n̄õf d̄ẽszãbr*) december huszonkilenczedike
 (huszonkilenczedikén).

Különben mássalhangzóval kezdődő szó előtt **65**
 számnévi jelzőként állva: *cinq, six, sept, huit, neuf,*
dix és *vingt* számneveknek végső mássalhangzója
 némává lesz: *szẽ, sz̄i, szã, űi, nõ, di, ve*: *six*
chevaux (*sz̄i svõ*) hat ló, *huit cents* (*ũi szã*) = 800.

Magánhangzóval kezdődő szó előtt állva *x* mint
 „z”, *f* mint „v” vonatik a következő szó elejére:
deux amis (*d̄õz ãmi*) két barát, *neuf hommes* (*n̄õv õm*)
 kilencz ember.

quatre-vingts = 80 és *cent* = 100, csak akkor

irhatók s-szel a végükön, ha több számnév nem következik utánuk.

mille helyett évszámokban mil járja: az 1876. év = l'an mil huit cent soixante-seize (*la mil üi szá szöszöt-száz*).

onze (*öz*) 11 és huit (*üit*) 8, a névelőre nézve úgy veendő, mintha mássalhangzón kezdődne: le huit mars (*la üit mársz*) márczius 8-dika, le onze mars (*la öz mársz*) márczius 11-ike.

Az egyeseket a tizesekhez kötőjellel kapcsoljuk, ha a számokat szavakban írjuk le: 35 = trente-cinq!

66 million (*miljo*) = 1000000 főnévszámba megy s azért a következő főnévvel de viszonyzó kapcsolja össze: un million d'habitants (*ö miljo dabitá* = 1,000,000 lakós).

67 A tőszámnevekből aine képző segítségével lehet tovább tőszámokat képezni, melyek azonban rendszeren a hozzávetőleges számításnál használatosak: une huitaine (*ün üitän*) = körülbelül nyolcz; deux douzaines (*dö duzän*) két tuczat; une vingtaine de personnes (*ün vetän de pörszön*) vagy húsz személy.

b) S o r s z á m n e v e k.

68 A sorszámneveket *trois*-tól kezdve rendszeren az ième képző segítségével képezzük az alapszámnevekből:

A sorszámok mint melléknevek hímnemű és nőnemű alakkal is bírnak, mely két alak azonban az ième képzősöknél összeesik.

premier (*prämjä*) n.: première (*prämjër*) = első,
second (*szgo*) n.: seconde (*szgöd* vagy deuxième (*dözjäm*) második,

troisième (*trözjäm*) harmadik,

quatrième (*kätriäm*) negyedik,

sixième (*szizjäm*) hatodik,

dixième (*dizjäm*) tizedik,

neuvième (*növjäm*) kilencedik,

vingtième (*vetjäm*) huszadik,

vingt-unième (*vet ünjäm*) huszonnegyedik,

cent quatre-vingt-dixième (*szá kätre ve dizjäm*) = százkilenczvenedik.

A sorszámnevek felvehetik a *-ment* határozó képzőt, különösen tételek felsorolásakor:

premierement (*prämjërma*) = először,

deuxièmement (*dözjäm'ma*) = másodsor,

troisièmement (*trözjäm'ma*) = harmadszor,

c) Szorzó számnevek.

69

A szorzó számneveket a nőnemű *fois* (főä) szó segítségével képezik a következőképen:

une fois (ün főä) egyszer,
deux fois (dö főä) kétszer,
cinq fois (sze főä) ötször,
dix fois (di főä) tízszer,
cent fois (sza főä) százszor.

la première fois (lä prämjer főä) először, első ízben,

la troisième fois (lä tröäzjäm főä) harmadszor, harmadízben, vagy: *pour la première fois* = először, legelőször sat.

d) Törtszámnevek.

70

A törtszámneveket a következő minták szerint képezzük: $\frac{1}{2}$ = un demi, une demie (ö dämi, ün dämi), $\frac{1}{3}$ = un tiers, une tierce (ö tjer, ün tjersz) $\frac{2}{3}$ = deux tiers, $\frac{1}{4}$ = un quart, une quarte (ö kār, ün kār), $\frac{3}{4}$ = trois quarts, $\frac{3}{5}$ = trois cinquièmes (tröä szekjäm), $\frac{9}{10}$ = neuf dixièmes (nö dizjäm), 0,27 = vingt-sept centièmes (vet-szä szatjäm).

Másfél = un et demi (ön ě d'mi) nőnemben: *une et demie* (ün ě d'mi), ötödfél = cinq et demi (szek ě d'mi) nőnemben: cinq et demie.

$1\frac{1}{2}$ óra = une heure et demie (ün ör ě d'mi)

$3\frac{3}{4}$ méter = trois mètres et trois quarts (tröä mätr ě tröä kār).

8. FEJEZET.

Az ige.

71

A francia ige jelenthet oly cselekvést, melyet alanya végez: je marche (zsä märs) én megyek; olyat, melyet alanya önmagán végez: il se lave (il szä lav) ő magát mossa, ő mosdik, oly cselekvést, melyet az alanyon más hajt végre: les arbres sont agités par le vent (läz ärbr szot äzsitē pär lə va) a fák rázatnak a szél által. Ezen slapon megkülönböztetünk a francziában cselekvő, magáratérő és szenvedő igeragozást.

A francia ige általában a következő módalakokat képezi: infinitif (efinitif) főnévi igenév, participe (partiszip) melléknévi igenév, indicatif (edikätif)

jelentő mód, **conditionnel** (*kediszjőnāl*) föltételes mód, **subjonctif** (*szűbzsoktif*) felszólító vagy kötő mód, **imperatif** (*epërätif*) parancsoló mód.

E különböző módokban az igének a következő iőalakjai vannak:

infinitif: 1) **présent** (*prëza*) jelen, 2) **passé** (*paszë*) mult.

participe: 1) **présent** (*prëzā*) jelen, 2) **passé** (*paszë*) mult,

indicatif: 1) **présent** (*prëza*) jelen. 2) **imparfait** (*epärfü*) folyamatos mult, 3) **passé défini** (*paszë dëfïni*) mozzanatos mult, 4) **passé indéfini** (*paszë edëfïni*) végzett jelen, 5) **plusqueparfait** (*plüszkapärfü*) végzett mult, 6) **passé antérieur** (*paszë atërjör*) mozzanatos végzett mult, 7) **futur** (*fütür*) jövő, 8) **futur antérieur** (*fütür atërjör*) végzett jövő,

conditionnel: 1) **présent** jelen, 2) **passé** mult,

subjonctif: 1) **présent**, 2) **imparfait**, 3) **passé indéfini**, 4) **plusqueparfait**,

impératif: 1) **présent**.

Jegyzet. Ezután már úgy a mód-, mint az iőalakoknak tisztán francia nevét használjuk!

Amint a fentebbi felsorolásból látjuk, az *indicatif* 5-féle multidőt mutat, a *subjonctif* 3-féle mult időt. Mindezen alakoknak megvan a határozott használati szabályuk, amire majd a mondatban visszatérünk.

73 Az említett igeidők közül az *indicatif passé indéfini*, *plusqueparfait*, *passé antérieur*, *futur antérieur*, *conditionnel passé*, *subjonctif passé indéfini* és *plusqueparfait*, az *infinitif passé* s a cselekvő igeragozásban a *participe passé* összetett képzésűek, míg a többiek egyszerűek.

74 Az összetett igealakokban mindig az *avoir* (*ävör*) haben, bírni, vagy *être* (*ät*) — lenni — segítőigék egyszerű idői s a ragozandó igének szenvedő alakú *participe passé*-ja szerepel.

Az *átható igék*, továbbá az *être* segítőige összetett alakjaikat *avoir* segítségével képezik, míg a *bennható* és *magáratérő igék* általában *être* segítségével ragoztatnak.

A francia igéket ragozásuk szerint *négy* csoportba szokás osztani s ezen négy csoportnak megfelelőleg az infinitifnek négyféle végzete van: 75

- I. infinitif **-er**: **donner** (*dönē*) = adni, **parler** (*pārlē*) = beszélni, **rester** (*rāsztē*) maradni.
- II. infinitif: **-ir** **finir** (*finīr*) = végezni, **obéir** (*öbēir*) = engedelmeskedni, **partir** (*pärtir*) = elutazni.
- III. infinitif: **-re**: **vendre** (*vādr*) = eladni, **rompre** (*rōpr*) = törni, szakítani.
- IV. infinitif: **-rir**: **recevoir** (*rəszəvōār*) = kapni, **devoir** (*dəvōār*) = tartozni.

Mindjárt e helyen említjük meg a szenvedő alaknak *participe passé-ját*, melynek végzete: 76

- I. **é**: **donné** (*dönē*) adott, gegeben, — **parlé** (*pārlē*) beszélt, gesprochen.
- II. **-i**: **fini** (*fini*) bevégezett, beendigt, **obéi** (*öbēi*) engedelmeskedett, gehorcht.
- III. **-u**: **vendu** (*vādü*) eladott, verkauft, **rompu** (*ropü*) elszakított, zerissen, gerissen.
- IV. **-u**: **reçu** (*rəszü*) kapott, erhalten, bekommen.

Az *avoir* segítő igének *szenvedő alakú participe passé-ja* **eu** (*ü!*) birt, gehabt, az *être-é* **été** (*ētē*) volt, gewesen.

Ezek után sorra vesszük a rendes igeragozást módok és idők szerint, előre bocsátva mindenüül a segítő igék megfelelő alakjait.

Infinitif, présent.

A segítő igéknél: *avoir* (*āvōār*) birni, haben *être* (*ātr*) lenni. 77

- I. **donner** (*dönē*) adni. II. **finir** (*finīr*) végezni
 III. **vendre** (*vādr*) eladni. IV. **recevoir** (*rəszəvōār*) kapni.

Infinitif, passé.

Az infinitif *passé* össze van téve az *avoir* vagy *être* segítő ige *infinitif présent-jából* és a ragozandó ige *szenvedő alakú participe passé-jából*. 78

avoir *être*

Infinitif, passé: **avoir eu** **avoir été** (*ävöär_ëtë*) ge-
(*ävöär_ü*) gehabt haben wesen sein

- I. **avoir donné** = gegeben haben, **être resté** (*ätrə räsztë*) geblieben sein.
 II. **avoir fini** = beendigt haben, **être parti** = abgereist sein.
 III. **avoir vendu** = verkauft haben.
 IV. **avoir reçu** = erhalten haben.

Az *infinitif passé* rendesen megrövidített idő határozói vagy okhatározói mondatokban néha alanyi mellékmondatokban fordul elő s a magyarra mindig teljes mellékmondattal fordítandó.

79

Participe, *présent*.

A *participe présent*-nak ragja *ant*. A második osztályhoz tartozó igék azonban ezen rag előtt még kettős *ss-t* vesznek fel.

avoir: *être:*

Participe *pr.*: **ayant** (*äjä*) **étant** (*ëtä*) lévén.
habend, birván.

- I. **donnant** (*döna*) adva, adván, adó.
 II. **finissant** (*finisza*) végezve, végezvén, végző.
 III. **vendant** (*vada*) eladva, eladván, eladó.
 IV. **recevan** (*részava*) kapva, kapván, kapó.

A II. osztálynak *-mir*, *-tir*, *-vir* végzetű igéi úgy képezik a *participe présent*-t, mint a III. osztály: *partir* = elutazni: *partant*, *dormir* (*dörmir*) = aludni: *dormant*, *servir* (*szervir*) szolgálni: *servant*.

80

Participe, *passé*.

A *cselekvő alak participe passé*-ja össze van téve az *avoir* vagy *être* segítő igék *participe présent*-jából s a ragozandó igének szenvedő *participe passé*-jából:

avoir: *être:*

Participe *passé*: **ayant eu** **ayant été** (*äjat_ëtë*)
(*äjat_ü*)

- I. **ayant donné** = adván, miután adott, **étant resté** (*ëtä räsztë*), = maradván, miután maradt.

- II. *ayant fini* = elvégezvén, miután elvégzett,
étant parti = eladván, miután eladott.
 III. *ayant vendu* — eladván, miután eladott.
 IV. *ayant reçu* = kapván, miután kapott.

Indicatif, *présent*.

81

A segítő igék indicatif *présent*-ja a következő:

<i>avoir</i>	<i>être</i>
j'ai (<i>zsē</i>) nekem van (iĉ habe)	je suis (<i>zsa szüi</i>) vagyok
tu as (<i>tü ā</i>) neked van	tu es (<i>tü ā</i>) vagy
il a (<i>il ā</i>) neki van	il est (<i>il ā</i>) van
nous avons (<i>nuz ävo</i>) nekünk van	nous sommes (<i>nu szöm</i>) vagyunk
vous avez (<i>vuz ävë</i>) nek- tek van	vous êtes (<i>vuz ät</i>) vagy- tok
ils ont (<i>ilz o</i>) nekik van	ils sont (<i>il szo</i>) vnnak.

A rendes ragozásban az indicatif *présent* ragjai a négy osztály szerint a következők:

I.	II.	III.	IV.
-e	-s	-s	-s
-es	-s	-s	-s
-e	-t	-t (vagy —)	-t
-ons	-ssons	-ons	-ons
-ez	-ssez	-ez	-ez
-ent	-ssent	-ent	-ent

Jegyzet. *a*) A többesszám harmadik személyében az *ent* rag teljesen néma.

β) A III. osztály igéi az egyes harmadik személyben csak akkor kapnak *-t* ragot, ha a tő nem végződik *-d-re* vagy *-t-re*: *il rompt* (*il ro*) ő szakít.

γ) A III. osztályban az egyszámban a tő végső mássalhangzója mindig néma.

δ) A IV. osztályban az egyszámban az ige *-ev* szótagjában az *e oi*-ra változik s a *v* eltűnik, a többes harmadik személyben ezen *e* ugyancsak *oi*-ra változik, de a *v* megmarad.

I. je donne (<i>zsa dön</i>) adok	II. je finis (<i>zsa fini</i>) végzek
tu donnes (<i>tü dön</i>)	tu finis (<i>tü fini</i>)

il donne (il dōn) ad
 nous donnons (nu
 dōno) adunk
 vous donnez (vu dō-
 nē) adtok
 ils donnent (il dōn)
 adnak

il finit (il fīni)
 nous finissons (nu
 fīnīszo)
 vous finissez (vu fī-
 nīszē)
 ils finissent (il fīnisz)

III. je vends (zsə vā)
 eladok
 tu vends (tű vā)
 il vend (il vā)
 nous vendons (nu
 vādō)
 vous vendez (vu
 vādē)
 il vendent (il vād)

IV. je reçois (zsərəszōă)
 kapok
 tu reçois (tű rəszōă)
 il reçoit (il rəszōă)
 nous recevons (nu
 rəszəvo)
 vous recevez (vu
 rəszəvē)
 ils reçoivent (il rə-
 szōav)

A második osztálynak -mir, -tir, -vir végzetű igéi úgy ragoztatnak, mint a III. osztályéi s az egyesszámban a tözáró m, t, v mássalhangzókat is elvesztik:

dormir = aludni. I. pr.: je dors (zsə dōr), tu dors (tű dōr), il dort (il dōr), nous dormons (nu dōrmo), vous dormez (vu dōrmē), ils dorment (il dōrm).

partir = elutazni, elmenni. I. pr.: je pars (zsə pār), tu pars (tű pār), il part (il pār), nous partons (nu pārto), vous partez (vu pārtē), ils partent (il pārt.)

servir = szolgálni. I. pr.: je sers (zsə szēr), tu sers (tű szēr), il sert (il szēr), nous servons (nu szērvō), vous servez (vu szērvē), ils servent (il szērv).

82

Indicatif, imparfait.

Az *indicatif imparfait* ragjai mindig a követ-
 kezők: -ais, -ais, -ait, -ions, -iez, -aient.

Jegyzet. Az *ent* a többes harmadik személyben
néma!

avoir:

j'avais (zsāvā) ne-
 kem vala (ich batte)
 tu avais (tű āvā)

être:

j'étais (zsētā) én
 valék, voltam
 tu étais (tű étā)

Il avalt (il āvā)
 nous avions (nuz āvjō)
 vous aviez (vuz āvjē)
 ils avaient (ilz āvā)

Il étalt (il ētā)
 nous étions (nuz ētjō)
 vous étiez (vuz ētjē)
 ils étaient (ilz ētā)

Az imparfait ragjai mind a négy osztálynál ugyanazok, csak a II. osztály igéi vesznek fel a ragok előtt kettős ss-t.

I. je donnais (zsə <u>dōnā</u>) tu donnais (tű <u>dōnā</u>) il donnait (il <u>dōnā</u>) nous donnions (nu <u>dōnjō</u>) vous donniez (vu <u>dōnjē</u>) ils donnaient (il <u>dōnā</u>)	II. je finissais (zsə <u>fīnīszā</u>) tu finissais (tű <u>fīnīszā</u>) il finissait (il <u>fīnīszā</u>) nous finissions (nu <u>fīnīszjō</u>) vous finissiez (vu <u>fīnīszjē</u>) ils finissaient (il <u>fīnīszā</u>)
III. je vendais (zsə <u>vādā</u>) tu vendais (tű <u>vādā</u>) il vendait (il <u>vādā</u>) nous vendions (nu <u>vādjō</u>) vous vendiez (vu <u>vādjē</u>) ils vendaient (il <u>vādā</u>)	IV. je recevais (rəszəvā) tu recevais (rəszəvā) il recevait (rəszəvā) nous recevions (rəszəvjō) vous receviez (rəszəvjē) ils recevaient (rəszəvā)

A II. oszt. -mir, -tir, -vir végű igéi az imparfaitban is a III. osztályt követik: je dormais (zsə dōrmā) aludtam, je partais (zsə pārtā) elmentem, e servais (zsə szərvā) szolgáltam.

Indicatif, passé défini.

83

A segítő igék passé défini-je így hangzik:

avoir:
 j'eus (zsū)
 tu eus (tű ū)
 il eut (il ū)
 nous eûmes (nuz ūm)
 vous eûtes (vuz ūt)
 ils eurent (ilz ūr)

être:
 je fus (zsə fū)
 tu fus (tű fū)
 il fut (il fū)
 nous fûmes (nu fūm)
 vous fûtes (vu fût)
 ils furent (il fūr)

A többi igék a *passé définiban* a következő végzeteket mutatják:

I. -ai	II. -is	III. -is	IV. -us
-as	-is	-is	-us
-a	-it	-it	-ut
-âmes	-îmes	-îmes	-ûmes
-âtes	-îtes	-îtes	-ûtes
-èrent	-irent	-irent	-urent

Jegyzet. α) A többesszám harmadik személyében az *ent* teljesen néma.

β) A IV. osztálynál az *indicatif passé définiben* ugyanazon rövidült tövet találjuk, melylyel a szenvedő alak *participe passéjában* találkoztunk.

I. je donnai (<i>dönë</i>)	II. je finis (<i>fîni</i>)
tu donnas (<i>dõna</i>)	tu finis (<i>fîni</i>)
ii donna (<i>dõna</i>)	nous finit (<i>fîni</i>)
nous donnâmes (<i>dõ-nãm</i>)	nous finîmes (<i>fînim</i>)
vous donnâtes (<i>dõ-nât</i>)	vous finîtes (<i>fînit</i>)
ils donnèrent (<i>dõ-nër</i>)	ils finirent (<i>fînr</i>)
III. je vendis (<i>vãdi</i>)	IV. je reçus (<i>rãszü</i>)
tu vendis (<i>vãdi</i>)	tu reçus (<i>rãszü</i>)
il vendit (<i>vãdi</i>)	il reçut (<i>rãszü</i>)
nous vendîmes (<i>vã-dim</i>)	nous reçûmes (<i>rã-szûm</i>)
vous vendîtes (<i>vãdit</i>)	vous reçûtes (<i>rã-szût</i>)
ils vendirent (<i>vãdir</i>)	ils reçurent (<i>rãszür</i>)

A II. oszt. *-mir, -tir, -vir* végzetű igéi ezen időben rendesek: je dormis (*zsã dõrmi*), je partis (*zsã pãrti*), je servis (*zsã szërvi*).

Indicatif, *passé indéfini*.

Az *indicatif passé indéfini* össze van téve az *avoir* vagy *être* segítő igék *indicatif présent-jából* és a ragozandó ige *szenvedő alakú participe passé-jából*.

Segítő igék.

avoir:

j'ai eu (*zsë ü*) nekem
volt

être

j'ai été (*zsë ëtë*)
voltam

tu as eu (*tű āz ū*)il a eu (*il ā ü*)nous avons eu
nuz *ävöz ü*)vous avez eu
(vuz *ävöz ü*)ils ont eu (*ilz ot ü*)I. j'ai donné (*zsē dōnē*)
adtamtu as donné (*tű ā*
dōnē)il a donné (*il ā dōnē*)nous avons donné
(nuz *ävö dōnē*)vous avez donné
vuz *ävē dōnē*)ils ont donné (*ilz o*
dōnē)II. j'ai fini (*zsē fīni*)
végeztem s a t.III. j'ai vendu (*zsē vadū*)
eladtam s a t.tu as été (*tű āz étē*)il a été (*il ā étē*)nous avons été
nuz *ävöz étē*)vous avez été
(vuz *ävöz étē*)ils ont été (*ilz ot étē*)I. je suis resté (*zsa*
szűi rāsztē)tu es resté (*tű ā*
rāsztē)il est resté (*il ā*
rāsztē)nous sommes restés
(nu *szöm rāsztē*)vous êtes restés
vuz *āt rāsztē*)ils sont restés (*il*
szo rāsztē)II. je suis parti (*zsa*
szűi pārti) elmen-
tem s a t.IV. j'ai reçu (*zsē rāszü*)
kaptam s a t.

Az *être* segítségével ragozott igéknél a *participe passé* az alany neme és száma szerint változik: elle est restée (*āl ā rāsztē*) ő maradt, elle est partie (*āl ā pārti*) ő elutazott, elles sont restées (*āl szo rāsztē*) ők maradtak, elles sont parties (*āl szo pārti*) ők elmentek. Hasonlóképen: je suis restée, je suis partie, tu es restée, tu es partie, ha nő beszél, vagy ha a beszéd nőhöz van intézve.

Indicatif, plusqueparfait.

86

Az *indicatif plusqueparfait* össze van téve az *avoir* vagy *être* segítő igék *indicatif imparfait*-jából s a ragozandó igének *szenvedő participe passé*-jából.

Segítő igék.

avoir:j'avais eu (*zsävöz ū*)
nekem volt*être*:j'avais été (*zsävöz étē*) nekem
volt

tu avais eu (tű
ävāz ü)
il avait eu (il ävāt ü)

nous avions eu
(nuz ävjoz ü)

vous aviez eu
(vuz ävjöz ü)

ils avaient eu
(ilz ävāt ü)

I. j'avais donné (zsävā
dönē) adtam vala

tu avais donné
il avait donné
nous avions donné
vous aviez donné
ils avaient donné

II. j'avais fini s a t.

III. j'avais vendu s a t.

tu avais été (tű
ävāz étē)

il avait été
(il ävāt étē)

nous avions été
(nuz ävjoz étē)

vous aviez été
(vuz ävjöz étē)

ils avaient été
(ilz ävāt étē)

I. j'étais resté (zsētā
rāsztē) maradtam
vala

tu étais resté
il était resté
nous étions restés
vous étiez restés
ils étaient restés

II. j'étais parti s a t.

IV. j'avais reçu s a t.

A participe passé változására vonatkozólag lásd: 85 §.

87

Indicatif, passé antérieur.

Az indicatif passé antérieur össze van téve az *avoir* vagy *être* segéd igék *indicatif passé défini-jéből* s a ragozandó igének *szenvedő alakú participe passé-jából*.

Segítő igék.

avoir:
j'eus eu (zsűz ü) ne-
kem volt
tu eus eu (tű űz ü)

il eut eu (il űt ü)
nous eûmes eu
(nuz űmz ü)

vous eûtes eu
(vuz űtz ü)

ils eurent eu
(ilz űrt ü)

être:
j'eus été (zsűz étē)
voltam, lettem
tu eus été (tű
űz étē)

il eut été (il űt étē)
nous eûmes été
(nuz űmz étē)

vous eûtes été
(vuz űtz étē)

ils eurent été
(ilz űrt étē)

I. j'eus donné (zsü dönē) tu eus donné il eut donné nous eûmes donné vous eûtes donné ils eurent donné	II. je fus resté (zsə fū răsztē) tu fus resté il fut resté nous fûmes restés vous fûtes restés ils furent restés
II. j'eus fini s a t.	II. je fus parti s a t.
III. j'eus vendu s a t.	j'eus reçu s a t.

A participe passé változására vonatkozólag lásd: 85 §.

Indicatif, futur.

88

Az *indicatif futur* ragja a következők: -ai, -as, -a, -ons, -ez, -ont.

Segítő igék:

<i>avoir</i>	<i>être:</i>
j'aurai (zsə kēm lesz)	je serai (zsə sz'rē)
tu auras (tű il aura (il gra)	je seras (tű sz'ra)
nous aurons (nuz sz'ro)	il sera (il sz'ra)
vous aurez (vuz sz'rē)	nous serons (nu sz'ro)
ils auront (ilz sz'ro)	vous serez (vu sz'rē)
	ils seront (il sz'ro)

A *rendes igéknél* a ragok ugyanazok s mindig az *infinitif présent*-hoz ragasztandók.

Jegyzet. a) Az első osztályban az *infinitif -er* ragjának *e*-je elgyengül, vagy teljesen néma, vagy *a*-nek hangzik, az *r* pedig rendszeren kiejtendő.

β) A III. osztályban az *infinitif -re* ragjának *e*-je a *futur* ragjai előtt kiesik.

γ) A IV. osztályban az *infinitif -oir* ragjából az *oi* hang kiesik.

I. je donnerai (zsə dön'rē) fogok adni	II. je finirai (zsə fīnirē) fogok végezni
tu donneras (tű dön'ra)	tu finiras
il donnera (il dön'ra)	il finira
nous donnerons (nu dön'ro)	nous finirons

vous donnerez (*vu*
dõn'rë)
ils donneront (*il*
dõn'ro)

vous finirez
ils finiront

III. je vendrai (*zsa vadrë*)

tu vendras
il vendra
nous vendrons
vous vendrez
ils vendront

IV. je recevrai (*zsa rã-
szavrë*)

tu recevras
il recevra
nous recevrons
vous recevrez
ils recevront

Indicatif, futur antérieur.

A futur antérieur az avoir vagy être segítő igék *indicatif futur-jéből* s a ragozandó igének *szenvedő alakú participe passé-jából* van összetéve.

Segítő igék.

avoir:

j'aurai eu (*zspřë ü*)

tu auras eu (*tű*
oraz ü)

il aura eu (*il ora ü*)

nous aurons eu
(*nuz oroz ü*)

vous aurez eu
(*vuz orëz ü*)

ils auront eu
(*ilz orot ü*)

être:

j'aurai été (*zspřë*
ëtë)

tu auras été (*tű*
oraz ëtë)

il aura été (*il ora*
ëtë)

nous aurons été
(*nuz oroz ëtë*)

vous aurez été
(*vuz orëz ëtë*)

ils auront été
(*ilz orot ëtë*)

I. j'aurai donné (*zspřë*
dõnë)

tu auras donné
il aura donné
nous aurons donné
vous aurez donné
ils auront donné

I. je serai resté (*zsa*
sz'rë rãszte)

tu seras resté
il sera resté
nous serons restés
vous eerez restés
ils seront restés

- II. j'aurai fini s a t.   II. je serai parti s a t.
 III. j'aurai vendu s a t.   IV. j'aurai reçu
 A participe passé változásáról lásd: 85 §.

Conditionnel, présent.

90

A *conditionnel présent*-t megkapjuk, ha a *futur* ragjai helyébe az *indicatif imparfait* ragjait (-ais, -ais, -ait, -ions, iez, -aient) csatoljuk az infinitifhez:

avoir:

j'aurais (zsorā) ne-
 kem volna
 tu aurais (tű orā)
 il aurait (il orā)
 nous aurions
 (nuz orjo)
 vous auriez (vuz orjē)
 ils auraient (ilz orā)

être:

je serais (zsə sz'rā)
 volnék
 tu serais (tű sz'rā)
 il serait (il sz'rā)
 nous serions (nu
 szərjo)
 vous seriez (vu
 szərjē)
 ils seraient (il sz'rā)

I. je donnerais (zsə
 dōn'rā) adnék
 tu donnerais (dōn'rā)
 il donnerait (dōn'rā)
 nous donnerions
 (dōnərjo)
 vous donneriez
 (dōnərjē)
 ils donneraient
 (dōn'rā)

II. je finirais (zsə fī-
 nirā) végeznék
 tu finirais
 il finirait
 nous finirions
 vous finiriez
 ils finiraient

III. je vendrais (zsə
 vadrā) eladnék
 tu vendrais
 il vendrait
 nous vendrions
 vous vendriez
 ils vendraient

IV. je recevrais (zsə
 rəszəvrā)
 tu recevrais
 il recevrait
 nous recevriions
 vous recevriez
 ils recevraient

Conditionnel, passé.

91

A *conditionnel passé* össze van téve az *avoir* vagy *être* segítő ige *conditionnel présent*-jából s a ragozandó igének szenvedő alakú *participe passé*-jából.

Segítő igék.

avoir:

j'aureus eu (*zsorāz ü*)
nekem lett volna

tu aurais eu (*tű
orāz ü*)

il aurait eu (*il orāt ü*)

nous aurions eu
(*nuz orjoz ü*)

vous auriez eu
(*vuz orjēz ü*)

ils auraient eu
(*ilz orāt ü*)

être:

j'aurais été (*zsorāz
ētē*) lettem
volna

tu aurais été (*tű
orāz ētē*)

il aurait été
(*il orāt ētē*)

nous aurions été
(*nuz orjoz ētē*)

vous auriez été
(*vuz orjēz ētē*)

ils auraient été
(*ilz orāt ētē*)

I. j'aurais donné (*zsorā
dōnē*) adtam volna

tu aurais donné
il aurait donné
nous aurions donné
vous auriez donné
ils auraient donné

I. je serais resté (*zsorā
rāsztē*) ma-
radtam volna

tu serais resté
il serait resté
nous serions restés
vous seriez restés
ils seraient restés

II. j'aurais fini végeztem
volna s a t.

II. je serais parti elmen-
tem volna s a t.

III. j'aurais vendu elad-
tam volna s a t.

IV. j'aurais reçu kaptam
volna s a t.

A participe passé változásáról lásd: 85 §.

Minthogy a *subjonctif* mindig függőmondatban áll, általában megelőzi a *que* (hogy) kötőszó, vagy annak valamely összetétele.

avoir:

- que j'aie (*kə zsã*)
 hogy nekem van,
 hogy nekem le-
 gyen
 que tu aies (*kə tũ ä*)
 qu'il ait (*kĩl ä*)
 que nous ayons (*kə
 nuz äjõ*)
 que vous ayez (*kə
 vuz äjẽ*)
 qu'ils aient (*kĩlz ä*)

être:

- que je sois (*kə zsə
 szõä*) hogy va-
 gyok, hogy legyek
 que tu sois (*kə tũ
 szõä*)
 qu'il soit (*kĩl szõä*)
 que nous soyons (*kə
 nu szõäjõ*)
 que vous soyez (*kə
 vu szõäjẽ*)
 qu'ils soient (*kĩl
 szõä*)

A többi igék mind a négy osztályban a követ-
 kező ragokat mutatják: -e, -es, -e, -ions, -iez, -ent.

Jegyzet. α) A II. oszt. igéi e ragok előtt még
 kettős ss-t vesznek fel.

β) A IV. oszt. igéinél a tő *ev* szótagjában az *e*
 helyébe az egyesszámban és a többesszám harma-
 dik személyében *oi* lép.

- I. que je donne (*kə
 zsə dõn*)
 que tu donnes (*kə
 tũ dõn*)
 qu'il donne (*kĩl-
 dõn*)
 que nous donnions
 (*kə nu dõnjõ*)
 que vous donniez
 (*kə vu dõnjẽ*)
 qu'ils donnent (*kĩl
 dõn*)

- II. que je finisse (*kə
 zsə fĩnysz*)
 que tu finisses (*kə
 tũ fĩnysz*)
 qu'il finisse (*kĩl
 fĩnysz*)
 que nous finissions
 (*kə nu fĩnyszjõ*)
 que vous finissiez
 (*kə vu fĩnyszjẽ*)
 qu'ils finissent (*kĩl
 fĩnysz*)

- III. que je vende (*kə
 zsə vãd*)
 que tu vendes (*kə
 tũ vãd*)
 qu'il vende (*kĩl vãd*)

- IV. que je reçoive (*kə
 zsə rəsõäv*)
 que tu reçoives (*rə
 szõäv*)
 qu'il reçoive (*rə-
 szõäv*)

que nous vendions

(kə nu vadjɔ)

que vous vendiez

(kə vu vadjɛ)

qu'ils vendent (kɪl

vɛ̃d)

que nous recevions

(rəszəvjɔ)

que vous receviez

(rəszəvjɛ)

qu'ils reçoivent (rə-

szəv)

A II. osztálynak -mir, -tir, -vir végzetű igéi a *subjonctif présentben* ismét a III. osztályt követik: que je dorme (kə zsa dɔrm) hogy én alugyam, hogy én aluszom, que je parte (kə zsa pɑrt) hogy elutazzam, hogy elutazom, que je serve (kə zsa szɛrv) hogy szolgáljak, hogy szolgállok.

Subjonctif, imparfait.

93

A *subjonctif imparfait* mindig azon tőből képezetik, mely az *indicatif passé définiben* található s mint az alább következő végzetek mutatják a ragok előtt minden egyes osztályban az a magánhangzó áll, mely a *passé défini* végzetében található.

A *subjonctif imparfait* ragjai a négy osztálynak megfelelő magánhangzókkal a következők:

I. -asse	II. -isse	III. -isse	IV. -usse
-asses	-isses	-isses	-usses
-ât	-ît	-ît	-ût
-assions	-issions	-issions	-ussions
-assiez	-issiez	-issiez	-ussiez
-assent	-issent	-issent	-ussient

Segítő igék.

avoir:

que j'eusse (kə zsüsz)

hogy nekem volt,
hogy nekem legyenque tu eusses (kə
tű üsz)

qu'il eût eût (kɪl ũ)

que nous eussions

(kə nu zšzjo)

que vous eussiez

(kə vu zšzjɛ)

être:

que je fusse (kə

zsa fűsz) hogy
voltam, hogy le-
gyekque tu fusses (kə
tű fűsz)

qu'il fût (kɪl fű)

que nous fussions

(kə nu fűszjo)

que vous fussiez (kə

vu fűszjɛ)

- qu'ils eussent
(kīlz ūsz)
- I. que je donnasse
(dōnʌsz)
que tu donnasses
(dōnʌsz)
qu'il donnât (donā)
que nous donnassions
(dōnʌszjɔ)
que vous donnassiez
(dōnʌszjĕ)
qu'il donnassent (dō-
nʌsz)
- III. que je vendisse (kə-
zsə vʌdisz)
que tu vendisses (vʌ-
disz)
qu'il vendit (vʌdī)
que nous vendissions
(vʌdiszjɔ)
que vous vendissiez
(vʌdiszjĕ)
qu'ils vendissent
(vʌdisz)
- qu'ils fussent (kīl
fűsz)
- II. que je finisse (fī-
nisz)
que tu finisses (fī-
nisz)
qu'il finît (fīnī)
que nous finissions
(fīnīszjɔ)
que vous finissiez
(fīnīszjĕ)
qu'ils finissent (fī-
nisz)
- IV. que je reçusse (rə-
szűsz)
que tu reçusses (rə-
szűsz)
qu'il reçût (rəszű)
que nous reçussions
(rəszűszjɔ)
que vous reçussiez
(rəszűszjĕ)
qu'ils reçussent (rə-
szűsz)

Subjonctif, passé indéfini.

91

A *subjonctif passé indéfini* össze van téve az *avoir* vagy *être* segítő ige *subjonctif présent-jából* s a ragozandó igének *szenvedő alakú participe passé-jából*.

avoir :

- que j'aie eu (kə-
zsā ū) hogy ne-
kem volt
que tu aies eu (kə
(tű āz ū)
qu'il ait eu (kīl āt ū)
que nous ayons eu
(ājɔz ū)
que vous ayez eu
(ājĕz ū)

être :

- que j'aie été (kə-
zsā ětĕ) hogy vol-
tam
que tu aies été (kə-
tű āz ětĕ)
qu'il ait été
(kīl āt ětĕ)
que nous ayons été
(ājɔz ětĕ)
que vous ayez été
(ājĕz ětĕ)

qu'ils aient eu
(kılz āt ü)

- I. que j'aie donné hogy
adtam
que tu aies donné
qu'il ait donné
que nous ayons donné
que vous ayez donné
qu'ils aient donné

II. que j'aie fini hogy
végeztem s a t.

III. que j'aie vendu hogy
eladtam s a t.

qu'ils aient été
(kılz āt étē)

- I. que je sois resté
hogy maradtam
que tu sois resté
qu'il soit resté
que nous soyons
restés
que vous soyez
restés
qu'ils soient restés

II. que je sois parti
hogy elmentem
s a t.

IV. que j'aie reçu hogy
kaptam s a t.

A participe passé változásáról lásd: 85. §.

Subjonctif, plusqueparfait.

A *subjonctif plusqueparfait* össze van téve az *avoir* vagy *être* segítő igének *subjonctif imparfait*-jából s a ragozandó igének *szenvedő alakú participe passé*-jából.

avoir:

que j'eusse eu (ka
zsüsz ü)

que tu eusses eu
(üszaz ü)

qu'il eût eu (kılüt ü)
que nous eussions eu
(üszjöz ü)

que vous eussiez eu
(üszjöz ü)

qu'ils eussent eu
(üszt ü)

- I. que j'eusse donné
que tu eusses donné

être:

que j'eusse été (ka
zsüsz étē)

que tu eusses été

qu'il eût été
que nous eussions
été

que vous eussiez
été

qu'ils eussent été

- I. que je fusse resté
que tu fusses resté

qu'il eût donné
que nous eussions
donné
que vous eussiez
donné
qu'ils eussent donné

qu'il fût resté
que nous fussions
resté
que vous fussiez
restés
qu'ils fussent restés

I. que j'eusse fini
s a t.

II. que je fusse parti
s a t.

III. que j'eusse vendu
s a t.

IV. que j'eusse reçu
s a t.

A participe passé változásáról lásd: 85. §.

Impératif.

36

Az *impératif*-nak vagy parancsoló módnak csak *egyesszám második* továbbá *többeszám első és második* személye van.

Az *impératif* mellé a névmási alanyt nem teszszük ki.

-avoir:

aie (*ā*) legyen neked
ayons (*ājō*) legyen
nekünk
ayez (*ājē*) legyen
nektek

I. donne*) (*dōn*) adj
donnons (*dōno*) ad-
junk
donnez (*dōnē*) adjá-
tok.

III. vends (*va*) adj el,
add el
vendons (*vado*) ad-
juk el
vendez (*vdē*) adjá-
tok el

être:

sois (*szōā*) légy
soyons (*szōājō*) le-
gyünk
soyez (*szōāje*) le-
gyetek

II. finis (*fini*) végezz
finissons (*finiszō*)
végezzünk
finissez (*finiszē*)
végezzetek

IV. reçois (*rászōā*) fo-
gadd
recevons (*rászavo*)
fogadjuk
recevez (*rászavē*)
fogadjátok

*) *en* előtt *donnes*: *donnes-en* (*dōnz a*) adj
abból

A II. osztály -mír, -tir, -vir végzetű igéinél ugyanazt tapasztaljuk, mint a jelenben:

dors (dör) alugyál	pars (pār) menj el
dormons (dörmo) alugyunk	partons (pärtö) menjünk el
dormez (dörmē) alu- gyatok	pariez (pärtē) men- jétek el

sers (szēr) szolgálj
servons (szërvo) szolgáljunk
servez (szërvē) szolgáljatok.

A magáratérő vagy visszaható igék ragozása.

97 A magáratérő igék mindig être segítségével képezik összetett alakjaikat, aminek következtében a *participe passe* nemben és számban mindig *egyeznek az alánnyal*.

A magáratérő igék mellett mindig ott találjuk a személyes névmás részestárgyi vagy szenvedőtárgyi alakját: *me, m'* magamnak, magamat, *te, t'* magadnak, magadat; *se, s'* magának, magát; *nous* magunknak, magunkat; *vous* magatoknak, magatokat; *se, s'* maguknak, magukat.

E névmások mindig az ige előtt állanak s csak a parancsoló módban csatoltatnak kötőjellel az ige után.

Ezek után felemlítjük a *se cacher* (szə kāsē) magát elrejtetni, elrejtőzni, igének főbb alakjait, melyeknek mintájára könnyen lehet képezni bármely alakot

Indicatif présent.

je me cache (szə mə kās) elrejttem magamat, elrejtőzöm
tu te caches (tű tə kās) elrejtőzöl
il se cache (il szə kās) elrejtőzik
nous nous cachons (nu nu kāsö) elrejtőzünk
vous vous cachez (vu vu kāsē) elrejtőztök
ils se cachent (il szə kās) elrejtőznek.

Indicatif, passé indéfini.

je me suis caché (n.: cachée) (*zsa mə szüi käsē, käsē*)
elrejtöztem

tu t' es caché (n.: cachée) (*tű tä käsē, käsē*)

il s'est caché (*il szä käsē*)

elle s'est cachée (*äl szä käsē*)

nous nous sommes cachés (n.: cachées) (*nu nu szöm käsē, käsē*)

vous vous êtes cachés (n.: cachées) (*vu vuz ät käsē, käsē*)

ils se sont cachés (*il szá szo käsē*)

elles se sont cachées (*äl szá szo käsē*).

Subjonctif, présent.

que je me cache (*kə zsa mə käs*) hogy elrejtözsem,
hogy elrejtözöm

que tu te caches (*kə tű tä käs*)

qu'il se cache (*kil szá käs*)

que nous nous cachions (*kə nu nu käsio*)

que vous vous cachiez (*kə vu vu käsje*)

qu'ils se cachent (*kil szá käs*).

Impératif.

cache-toi (*käs-töä*) rejtözszél el,

cachons-nous (*käsö-nu*) rejtözszünk el

cachez-vous (*käsē-vu*) rejtözszetek el, rejtözszék ön el.

Szenvedő igeragozás.

98

Az átható igéknek cselekvő igeragozásuk mellett^t
van szenvedő igeragozásuk is.

A szenvedő igeragozásnak alapja a *szenvedő alakú participe passé*, melyet már ismerünk.

A szenvedő alaknak minden idejét úgy képezzük, hogy az *être* ige megfelelő alakjához hozzácsatoljuk a ragozandó igének *szenvedő alakú participe passé*-ját, mely számban és nemben mindig egyezik alanyával.

Például az *être* segítő igének *conditionnel passé* többesszámú harmadik személye nőnemben: *elles auraient été*. A *battre* (*bätr*) verni, igének szabályszerű *szenvedő alakú participe passé*-ja *battu* (*bätü*).

Igy tehát a *battre* ige szenvedő alakú conditionnel passé többesszámú harmadik személye nőnemben: elles auraient été battus (älz orāt étē bātū) ők megverettek volna.

Mint hogy ezen mód szerint bármely igét fennakadás nélkül végig lehet ragozni az egész szenvedő alakon, további példa felhozása fölösleges.

99

Kérdés és tagadás.

Az igét *kérdő alakúvá* úgy változtatjuk, hogy az alanyául szolgáló névmást kötőjellel az ige után csatoljuk, vagy pedig állító formája elé az *est-ce que* (ász kə) kifejezést tesszük.

Igy például a segítő igék *indicatif présent*-ja kérdőalakban:

ai-je (ēzs) van-e nekem?	suis-je (szűizs) vagyok-e?
as-tu (ā-tű)	es-tu (ä-tű)
a-t-il (ā-tíl)	est-il (ät il)
avons-nous (ävö-nu)	sommes-nous (szöm-nu)
avez-vous (ävö-vu)	êtes-vous (ät-vu)
ont-ils (ot il)	sont-ils (szot il)

vagy: *est-ce que j'ai* = van-e nekem? *est-ce que je suis* = vagyok-e én? s a t.

A *recevoir* igének *indicatif passé défini*-je kérdő alakban:

reçus-je (rəszűzs) kaptam-e? vagy: *est-ce que je reçus* s a t.

reçus-tu (rəszű-tű)

reçut-il (rəszüt il)

reçûmes nous (rəszűm-nu)

reçûtes vous (rəszüt-vu)

reçurent-ils (rəszürt il)

A *se cacher* = elrejtőzni igének *indicatif plus-queparfait*-ja kérdőalakban:

m'étais-je caché (n.: cachée) = elrejtőztem-e én?

t'étais-tu caché (n.: cachée)

s'était-il caché

s'était-elle cachée

nous étions-nous cachés (n.: cachées)

vous étiez-vous cachés (n.: cachées)

se sont-ils cachés

se sont-elles cachées.

Meg kell jegyezni, hogy a jó hangzás kedvéért az I. osztály igéi az *indicatif présent* egyesszámú elsőszemélyben végső *e*-jükre a kérdő alakban *accent aigu* jelet vesznek: *je donne* (zsa dõn) adok, *donné-je* (dõnõzs) adok-e?

Ugyancsak a jóhangzás kedvéért *-t*-teendõ ige és névmás közé a kérdõalakokban a következõ esetekben:

α) az *avoir* segítõ ige *indicatif présent* egyesszámú harmadik személyében: *a-t-il* = van-e neki, *a-t-on* = hat man? van-e az embernek.

β) az I. osztály igéinél az *indicatif passé défini*-jének egyes harmadik személyében: *il donna* = adott; *donna-t-il* = adott-e?

γ) minden ige *indicatif futur*-jének egyesszámú harmadik személyében: *il sera* = lesz, *sera-t-il* = lesz-e? *elle recevra* = õ kapni fog, *recevra-t-elle* = fog-e kapni?

δ) *il va* = õ megy, *va-t-il* = megy-e?

100

A francziában a *non* (*no*) tagadó szó csak úgy használható, mint a német *nein*, azaz feleletül valamely kérdésre. A mondatban a tagadás mindig két szóval történik: *ne . . . pas* (*pa*), melyek közül az első *ne*, *n'* mindig az alany után, a *pas* szó pedig az ige után áll: összetett igealakokban a segítõ ige után.

A segítõ igék *indicatif présent*-ja tagadó alakban:

<i>je n'ai pas</i> (zsnõpa) nekem nincs	<i>je ne suis pas</i> (zsa nã szüi pa) nem vagyok
<i>tu n'as pas</i> (tũ nã pa) pa)	<i>tu n'es pas</i> (tũ nã pa) pa)
<i>il n'a pas</i> (il nã pa) pa)	<i>il n'est pas</i> (il nã pa) pa)
<i>nous n'avons pas</i> (nu nãvõ pa)	<i>nous ne sommes pas</i> (nu nã szõm pa)
<i>vous n'avez pas</i> (vu nãvõ pa) pa)	<i>vous n'êtes pas</i> (vu nãt pa) pa)
<i>ils n'ont pas</i> (il nõ pa) pa)	<i>ils ne sont pas</i> (il nã szõ pa) pa)

A *donner* igének *indicatif passé défini*-je tagadó alakban:

<i>je ne donnai pas</i> =nem adtam	<i>nous ne donnâmes pas</i>
<i>tu ne donnas pas</i>	<i>vous ne donnâtes pas</i>
<i>il ne donna pas</i>	<i>ils ne donnèrent pas</i>

A *se cacher* igének *subjonctif passé* indéfinijs tagadó alakban :

que je ne me fusse pas caché = hogy nem rejtöz-
tem el

que tu ne te fusse pas caché

qu'il ne se fût pas caché

que nous ne nous fussions pas cachés

que vous ne vous fussiez pas cachés

qu'ils ne se fussent pas cachés

Az *impératif* (*parancsolómód*) a tagadó szócskával tiltó móddá lesz, a mikor a visszaható igék névmásukat ismét az ige elé teszik:

être:

donner:

ne sois pas ne légy

ne donne pas ne adj

ne soyons pas ne legyünk

ne donnons pas ne ad-
junk

ne soyez pas ne legyetek

ne donnez pas ne adja-
tok

se cacher:

ne te cache pas ne rejtőzzél el

ne nous cachons pas ne rejtőzzünk el

ne vous cachez pas ne rejtőzzetek el.

101 Az *infinitif* mind a két tagadó szócskát az ige elé kívánja: *ne pas donner* = nem adni, *ne pas être* (*nə pəz ātr*) nem lenni, *ne pas se cacher* = el nem rejtőzni.

102 A tagadólagos kérdés úgy fejezhető ki, hogy az ige kérdő alakja elé a *ne* . . . utána a *pas* szócskát tesszük.

Például a segítő igék *indicatif présent*-ja :

n'ai-je pas nincs-e ne-
kem?

ne suis-je pas nem va-
gyok-e?

n'as-tu pas

n'es-tu pas

n'a-t-il pas

n'est-il pas

n'avons-nous pas

ne sommes nous pas

n'avez-vous pas

n'êtes-vous pas

n'ont-ils pas

ne sont-ils pas

A *recevoir* igének *conditionnel présent*-ja tagadólagos kérdésben:

ne recevrais-je pas nem
kapnék-e?

ne recevriions-nous pas

ne recevrais-tu pas
ne recevrait-il pas

ne recevriez-vous pas
ne recevraient-ils pas

A felhozott példák után minden igealaknak tagadó formája és tagadólagos kérdő alakja fennakadás nélkül képezhető.

A tagadás erősíthető, ha **pas** helyébe a **point** 103 (pöe) szót tesszük: **je n'ai point d'argent** (zsə nē pöe d'ərzsə) (egyáltalában) nincs pénzem.

a) A még nem kifejezés a francziában: **ne . . . pas encore: je n'ai pas encore donné** (zsə nē paz akör dönē) még nem adtam.

β) A nem többé kifejezés = **ne . . . plus: je ne pleure plus** (zsə nē plör plü) = nem sírok többé.

γ) Soha = **ne . . . jamais: je n'ai jamais reçu** (zsnē zsämä rəsü) = soha sem kaptam.

δ) A részleges tagadás csak = **ne . . . que: je n'ai que deux plumes** (zsnē kə dö plüm) csak két tollam van.

ε) Senki sem = . . . **personne ne . . . semmi sem = rien ne . . . : personne n'est resté** (për-szön nā räsztē) senki sem maradt; **rien n'est plus beau** (rje nā plü bə) semmi sem szebb.

ζ) senkit sem = **ne . . . personne! — semmit sem = ne . . . rien: je ne vois personne** (zsə nā vöä përszön) nem látok senkit, senkit sem látok — **je vois = látok — tu ne donnes rien** (tü nā dön rje) te nem adsz semmit, te semmit sem adsz.

η) Megjegyzendő, hogy a **savoir** (szävöär) wissen és **pouvoir** (puvöär) können igék mellett gyakran csak **ne** fejezi ki a tagadást: **je ne sais** (zsə nā szē) nem tudom (ich weiß nicht) **je ne puis** (zsə nā püi) ich kann nicht.

Helyesírási megjegyzések

a rendes igék ragozásához.

Azon I. igék, melyeknek töve **c**-re végződik 104 mint **placer** (pläsze) helyezni, **a**-val, vagy **o**-val kezdődő ragok előtt **ç**-vel íratnak: **nous plaçons** (nu pläszo) mi helyezünk, **ils plaçaient** (il pläsä) ők helyeztek.

Azon I. igék, melyeknek töve **g**-re végződik, 105 mint **manger** (mzsē) enni, **a**-val vagy **o**-val kezdődő ragok előtt **ge**-vel írandók: **nous mangeons** (nu

mazso) mi eszünk, *nous mangeâmes* (*nu mǎzsǎm*) mi ettünk.

106 Némely igéknél a helyes kiejtés feltüntetése végett két összetalálkozó magánhangzó elválasztására ** -jel szükséges: *jouer* (*zsüë*) játszani; *nous jouïons* (*nu zsüïo*) mi játszottunk; *distribuer* (*dīstribüë*) kiosztani; *vous distribuëz* (*vu dīstribüë*) ti kiosztottatok; *arguer* (*ärgüë!*) érvelni, következtetni; *j'arguë* (*zsärgü*) érvelek; *vous arguëz* (*vuz ärgüë*) ti érveltek. Mint látjuk, a ** részben arra szolgál, hogy az *i*-t ne vegyük a megelőző magánhangzóval ikerhangzónak, részben, hogy az „*u*” hangzatos volta kitűnjék.

107 Azon igék, melyeknek töve *i*-re végződik, az *indicatif imparfait* többes első és második személyében két *i* vel irandók: *prier* (*prië*) kérni, *nous priïons*, *vous priëz*.

108 Az *-oyer*, *-uyer* végű I. igékben *y* helyett *i* irandó, valahányszor a rag *néma e* vagy *néma e-vel* kezdődik: *employer* (*aplöäjë*) használni, alkalmazni; *j'emploie* (*zsaplöä*) használok, *nous employerons* (*nuz aplöaro*) használni fogunk; *essuyer* (*äszüijë*) megtörölni, *tu essuies* (*tü äszüi*), *nous essuierons* (*nuz äszüiro*).

109 Az *-ayer* végzetű I. oszt. igék rendszeren egész ragozásuk alatt megtartják az *y* t, azonban *néma e-vel* kezdődő ragok előtt *i*-vel írhatók: *payer* (*päjë!*) fizetni, *je payerai* vagy *je paierai* *zsə päjrë*) = fizetni fogok.

Megjegyzendő, hogy ezen igék, akár *i* vel, akár *y*-nal iratnak a kiejtésben a gyenge *j* hangot tövük végén megtartják.

A változó tövű igék ragozása.

110 Számos ige van a francia nyelvben, melynek töve a ragozás folyamán kisebb-nagyobb változást szenved. Ezen igéket *változó tövű* vagy *rendhagyó* igéknek nevezzük. Ezek közül azokat, melyek csak kisebb mértékű változásokat mutatnak, e helyt külön megbeszéljük, a többiek pedig betűrendben fogjuk bemutatni.

111 Azon I. oszt. igék, melyeknek *infinitif*-jében a rag előtti szótagban *néma e* van, *néma e*-ből álló,

vagy néma *e*-vel kezdődő ragok előtt a többeli néma *e*-re *accent grave*-ot kapnak, annak jeléül, hogy az *e* nyíltan ejtendő:

mener (*mənē*) vezetni: je mène (*zsə mən*) vezetek, je mēnerai (*zsə mən're*) vezetni fogok. Ilyenek még semer (*szəmē*) vetni, acheter (*ästē*) venni, geler (*zsälē*) fagyasztani, fagyni s a t.

Van azonban számos *-eler*, *-eter*, végű ige, mely a helyett, hogy az *l* illetőleg *t* előtti néma *e*-re az említett esetekben *accent grave*-ot tenne, az *l-t* illetőleg a *t-t* megkettőzteti. Ilyenek: appeler (*äplē*) nevezni: j'appelle (*zsäpäl*) nevezek, hívok, j'appellerai (*zsäpälrē*) nevezni, hívni fogok; jeter (*zsätē*) dobni: je jette (*zsə zsät*) dobok, je jetterai (*zsə zsät'rē*) dobni fogok s a t.

Azön I. oszt. igék, melyekben a tő utolsó szó-¹¹² tagjában é (*zárt e*) van, néma *e*-ből álló vagy néma *e*-vel kezdődő ragok előtt é (*nyílt e*)-vel irandók: répéter (*rēpētē*) ismételni: je répète (*zsə rēpät*) ismétlek s a t.

A többi rendhagyó igéket betűsorban állítjuk¹¹³ össze, előre bocsátva a következő megjegyzéseket:

a) A mely igénél az *indicatif futur* nincs idézve, az ezen idejét rendes módon képezi az *infinitif*-ből.

β) A mely igénél az *indicatif passé défini* nincs felemlítve, az ezen időt a rendes módon képezi az *infinitif* tövéből az osztályát megillető ragokkal.

γ) A mely igénél az *impératif* nincs idézve, annál ezen mód személyei teljesen megegyeznek az *indicatif présent* megfelelő személyeivel.

δ) Az *indicatif imparfait* és *participe présent* mindig azon tőből képeztetik, mely az *indicatif présent* többesszám első személyében van. Például: conduire (*kođūr*) vezetni: *Indicatif présent* T. 1.: nous conduisons (*nu kođūrzo*) mi vezetünk, *indicatif imparfait*: je conduisais (*zsə kođūrzā*) s a t.

ε) A *subjonctif imparfait* mindig abból a tőből képeztetik, mely az *indicatif passé défini*ben található. Például: savoir (*szävōār*) tudni, *indicatif passé défini*: je sus (*zsə szü*), *subjonctif imparfait*: que je susse (*kə zsə szüsz*).

ζ) Az igealakok nevét ezután rövidítve írjuk a következő módon: Sz. p. p. = szenvedő alakú *participe passé*, I. p. = *indicatif présent*, I. p. d. = *indicatif passé défini*, I. f. = *indicatif futur*, S. p.

= subjonctif présent, **lpr.** = impératif, 7. p. —
participe présent.

acquérir (äkĕřır) szerezni. Sz. p p.: **acquis**,
acquise (äki, äkĕz). I. p.: **j'acquiers**, **tu acquiers**,
il acquiert, **nous acquérons** **vous acquérez**, **ils**
acquièrent (zsäkĕjĕr, tŭ äkjĕr, il äkjĕr, nuz äkĕro.
vuz äkĕrĕ, ilz äkjĕr). I. p. d.: **j'acquies** (zsäki)
I. f.: **j'acquerrai** (zsäkĕrrĕ). S. p.: **que j'acquière**,
que tu acquières, **qu'il acquière**, **que nous acquérons**,
que vous acquériez, **qu'ils acquièrent** (kə zsäkĕjĕr,
kə tŭ äkjĕr, kĕl äkjĕr, kə nuz äkĕrĕjo, kə vuz äkĕrĕjĕ,
kĕlz äkjĕr).

aller (älĕ) menni. Sz. p. p.: **allé** (älĕ). I. p.: **je**
vais, **tu vas**, **il va**, **nous allons**, **vous allez**, **ils**
vont (zsə vā, tŭ va, il va . . . il vo). I. f.: **j'irai**
(zsirĕ) S. p.: **que j'aïlle**, **que tu aïlles**, **qu'il aïlle**.
que nous allions, **que vous alliez**, **qu'ils aillent** (kə
zsaj, kətŭ aj, kĕl aj, kə nuz äljjo, kə vuz äljĕ
kĕlz aj). A többi alak rendes.

asseoir (äszöär) ültetni, rendesen magáratérő
alakban: **s'asseoir** (szäszöär leülni. S. p. p.:
assis, **assise** (äszĕ, äszĕz). I. p.: **je m'assieds**, **tu**
t'assieds **il s'assied**, **nous nous asseyons**, **vous**
vous asseyez, **ils s'asseyent**, (zsə mäszĕjĕ, tŭ
t äszĕjĕ, il szäszĕjĕ, nu nuz äszäjo, vu vuz äszäjjĕ,
il szäszäj). I. p. d.: **je m'assis** (zsə mäszĕ).
I. f.: **je m'assiérai** (zsə mäszĕjĕrĕ), S. p.: **que je**
m'asseye (kə zsə mäszäj) — être assis = ülni.

atteindre (ätĕdr) elérni. Sz. p. p.: **atteint**,
atteinte (ätĕ, ätĕt). I. p.: **j'atteins**, **tu atteins** **il**
atteint, **nous atteignons**, **vous atteignez**, **ils attei-**
gnent (zsäte, tŭ ätĕ, il ätĕ, nuz ätännyo, vuz älänyĕ,
ilz ätänny). I. p. d.: **j'atteignis** (zsätänny). S. p.:
que j'atteigne (kə zsätänny) s a t.

bénir (bĕnr) megáldani, megszentelni. Különben
egészen úgy megy, mint **finir**, csak *kétféle szen-*
vedő alakú participe passé-ja van: **béni** = meg-
áldott, gefegnet, és **bénit**, **bénite** = szentelt: **du**
pain bénit (dŭ pĕ bĕni) szentelt kenyér, **de l'eau**
bénite (də lo bĕnit) szentelt víz.

battre (bätř) ütni, verni. Sz. p. p.: **battu** (bätŭ).
I. p.: **je bats**, **tu bats**, **il bat**, **nous battons**, **vous**

battez, ils battent (zsə ba, tũ ba, il ba nu bāto, vu bātē, il bat). I. p. d.: **je battis** (zsə bāti). S. p.: **que je batte** (kə zsə bat) s a t.

boire (bōar) inni. Sz. p. d.: **bu** (bü) I. p.: **je bois, tu bois, il boit, nous buvons, vous buvez, ils boivent** (zsə bōē, tũ bōā, il bōā, nu būvo, vu būvō, il bōav). I. p. d.: **je bue** (zsə bū). I. f.: **je boirai** (zsə bōārē). S. p.: **que je boive, que tu boives, qu'il boive, que nous buvions, que vous buviez, qu'ils boivent** (kə zsə bōav, kə tũ bōav, kil bōav, kə nu būvo, kə vu būvjē, kil bōav).

bouillir (būjir) fōni, forni. Sz. p. p.: **bouilli** (būji). I. p.: **il bout** (il bu), **ils bouillent** (il buj) S. p.: **qu'il bouille** (kil buj); egyébként rendes.

ceindre (szēdr) övezni. Sz. p. p.: **ceint, ceinte** (szē, szēt) teljesen úgy ragozandó, mint *atteindre*.

conduire (kōdūir) vezetni. S. p. p.: **conduit, conduite** (kōdūi, kōdūit). I. p.: **je conduis, tu conduis, il conduit, nous conduisons, vous conduisez, ils conduisent** (zsə kōdūi, tũ kōdūi, il kōdūi, nu kōdūizo, vu kōdūizē, il kōdūiz): I. p. d.: **je conduisis** (zsə kōdūizi). S. p.: **que je conduise** (kə zsə kōdūiz) s a t.

connaître (kōnātr) ismerni. Sz. p. p. **connu** (kōnū) I. p.: **je connais, tu connais, il connaît, nous connaissons, vous connaissez, ils connaissent** (zsə kōnā tũ kōnā, il kōnā, nu kōnāszo, vu kōnāszē: il kōnāsz). I. p. d.: **je connus** (zsə kōnū) S. p., **que je connaisse** (kə zsə kōnāsz) s a t.

conquérir (kōkērīr) meghódítani, egészen úgy, mint *acquérir*.

construire (kōsztrūir) alkotni, készíteni, szerkeszteni; egészen úgy, mint *conduire*.

contraindre (kōtrēdr) kényszeríteni. Sz. p. p.: **contraint, contrainte** (kōtre kōtrēt) egészen úgy, mint *atteindre*.

courir (kurīr) futni. Sz. p. p.: **couru** (kurū). I. p.: **je cours, tu cours, il court, nous courons, vous courez, ils courent** (zsə kūr, tũ kūr, il kūr, nu kurg, vu kurē, il kūr). I. p. d.: **je courus** (zsə kurū) I. f. **je courrai** (zsə kurrē) s a t. S. p.: **que je coure** (kə zsə kūr) s a t.

couvrir (kuvrīr) befedni, betakarni. Sz. p. p.: **couvert, couverte** (kuvēr, kuvērt). I. p.: **je couvre,**

tu couvres, il couvre, nous couvrons, vous couvrez, ils couvrent (*zsə kūvr, tū kūvr, ıl kūvr, nu kūvro, vu kuvrē, ıl kūvr*) I. p. d.: **je couvris** (*zsə kuvri*). S. p.: **que je couvre** (*kə zsə kūvr*) s a t

craindre (*krēdr*) félni. Sz. p. p.: **craint** (*krē*) egészen úgy, mint *atteindre*.

croire (*krōār*) hinni. Sz. p. p.: **cru** (*krü*). I. p.: **je crois, tu crois, il croit, nous croyons, vous croyez, ils croient** (*zsə krōā, tū krōā, ıl krōā, nu krōājō, vu krōājē, ıl krōā*). I. p. d.: **je crus** (*zsə krü*). S. p.: **que je croie, que tu croies, qu'il croie, que nous croyions, que vous croyiez, qu'il croient** (*kə zsə krōā, kə tū krōā, kıl krōā, kə nu krōājō, kə vu krōājē, kıl krōā*).

croître (*krōātr*) nőni. Sz. p. p.: **crû, crue** (*krü, krü*). I. p.: **je crois, tu crois, il croît, nous croissons, vous croissez, ils croissent** (*zsə krōā, tū krōā, ıl krōā, nu krōāszō, vu krōāszē, ıl krōāsz*). I. p. d.: **je crûs** (*zsə krü*). S. p.: **que je croisse** (*kə zsə krōāsz*) s a t. S. imparfait: **que je crusse** (*kə zsə krūs*) s a t.

cueillir (*kōjir*) szedni, szakítani. Sz. p. p.: **cueilli** (*kōji*). I. p.: **je cueille, tu cueilles, il cueille, nous cueillons, vous cueillez, ils cueillent** (*zsə kōj, tū kōj, ıl kōj, nu kōjō, vu kōjē, ıl kōj*). I. f.: **je cuillerai** (*zsə kōj'rē*) s a t. S. p.: **que je cueille** (*kə zse kōj*) s a t.

cuire (*kūr*) főzni, sütni, égetni. Sz. p. p.: **cuit, cuite** (*küi, küit*) egészen úgy, mint *conduire*.

détruire (*dētrūr*) lerombolni, elpusztítani. Sz. p. p.: **détruit, détruite** (*dētrüi, dētrüit*) egészen úgy, mint *conduire*.

devoir (*dāvōār*) kelleni, tartozni. Teljesen a IV. osztályt (*recevoir*) követi. Sz. p. p.: **dû, due** (*dü, dü*).

dire (*dīr*) mondani. Sz. p. p.: **dit, dite** (*di, dit*). I. p.: **je dis, tu dis, il dit, nous disons, vous dites, il disent** (*zsə di, tū di, ıl di, nu dīzō, vu dīt! ıl dīz*). I. p. d.: **je dis** (*zsə di*) s a t. S. p. **que je dise** (*kə zsə dīz*) s a t.

écrire (*ēkrīr*) írni. Sz. p. p.: **écrit, écrite** (*ēkri, ēkrit*). I. p.: **j'écris, tu écris, il écrit, nous écrivons, vous écrivez, ils écrivent** (*zsēkri, tū ēkri,*

il ěkri, nuz ěkrivo vuz ěkrivě, ilz ěkriv). I. p. d.: *j'ěcrivis (zsěkrivi)*. S. p.: *que j'ěcrive (kĀ zsěkriv)* s a t.

envoyer (*avĵĵě*) küldeni, elküldeni. Sz. p. p.: *envoyě (avĵĵě)*. I. f.: *j'enverrai (zsavĕrrĕ)* külnben úgy ragozandó, mint az *-oyer* végű rendes igék, Lásd: 108. §.

ĕteindre (*ĕtĕdr*) kioltani. Egészen úgy, mint *atteindre*.

faire (*fĕr*) tenni, csinálni. Sz. p. p.: *fait, faite (fĀ, fĀt)* I. p.: *je fais (zsĀ fĀ), tu fais (tŭ fĀ)*. *il fait (il fĀ), nous faisons (nu fĀzŏ!)* *vous faites (vu fĀt), ils font (il fŏ)*. I. imparfait: *je faisais (zsĀ fĀĀ!)* s a t. I. p. d.: *je fis (zsĀ fi)*. I. f.: *je ferai (zsĀ fĕrĕ, zsĀ f'rĕ)* s a t. S. p.: *que je fasse. que tu fasses, qu'il fasse, que nous fassions, que vous fassiez qu'ils fassent (kĀ zsĀ fasz)*.

falloir (*fĀlĵĕr*) kelleni, csak egyes harmadik személyben ragozható. Sz. p. p.: *fallu (fĀllŭ)*. I. p.: *il faut (il fĀ)* kell. I. imparfait: *il fallait = kellett*. I. p. d.: *il faut = kellett*. I. f.: *il faudra (il fĀdra)* kelleni fog. S. p.: *qu'il faille (k'il faj)* hogy kelljen, hogy kell.

feindre (*fĕdr*) tettetni. Sz. p. p.: *feint, feinte (fĕ, fĕt)*. Egészen úgy, mint *atteindre*.

fuir (*fŭir*) menekülni, futni. Sz. p. p.: *fui (fŭi)*. I. p.: *je fuis, tu fuis, il fuit, nous fuyons. vous fuyez, ils fuient (zsĀ fŭi, tŭ fŭi, il fŭi, nu fŭjŏ vu fŭjĕ, il fŭi)*. I. p. d.: *je fuir (zsĀ jŭi)* s a t. S. p.: *que je fuie (kĀ zsĀ jŭi)* s a t.

instruire (*esztrŭir*) oktatni. Egészen úgy, mint *conduire*.

introduire (*etrĵdŭr*) bevezetni, beavatni. Egészen úgy, mint *conduire*.

joindre (*zsĵĕdr*) kötni, összefűzni, összekapcsolni. Sz. p. p.: *joint, jointe (zsĵĕ, zsĵĕt)*. I. p.: *je joins, tu joins, il joint. nous joignons. vous joignez, ils joignent (zsĀ zsĵĕ, tŭ zsĵĕ, il zsĵĕ, nu zsĵĕnyŏ! vu zsĵĕnyĕ, il zsĵĕny)*. I. p. d.: *je joignis (zsĀ zsĵĕnyĕ)*. S. p. *que je joigne (kĀ zsĀ zsĵĕny)*.

lire (*lir*) olvasni. Sz. p. p.: lu (*lü*), I. p.: je lis, tu lis, il lit, nous lisons, vous lisez, ils lisent (*zsə li, tũ li, il li, nu lizo, vu lizē, il liz*). I. p. d.: je lus (*zsə lü*). S. p.: que je lise (*kə zse liz*).

luire (*lũir*) világítani, fényleni. Sz. p. p.: lui (*lũi*). I. v.: je Luis, tu Luis, il luit, nous luisons, vous lisez, ils luisent (*zsə lũi, tũ lũi, il lũi, nu lũizo, vu lũizē, il lũiz*).

maudire (*modir*) átkozni. Sz. p. p.: maudit, maudite (*modi, modit*). I. p.: T. nous maudissons, vous maudissez, ils maudissent (*nu modiszo - . .*) S. p.: que je maudisse (*kə zse modisz*) különben úgy, mint *dire*.

mettre (*mătr*) tenni, helyezni. Sz. p. p.: mis, mise (*mi, miz*). I. p.: je mets, tu mets, il met, nous mettons, vous mettez, ils mettent (*zsə mă, tũ mă, il mă, nu măto, vu mătē, il măt*). I. p. d.: js mis (*zsə mi*). S. p.: que je mette (*kə zse măt*).

mourir (*murir*) meghalni. Sz. p. p.: mort, morte (*mör, mört*). I. p.: je meurs, tu meurs, il meurt, nous mourons, vous mourez, ils meurent (*zsə mör, tũ mör, il mör, nu muro, vu murē, il mör*). I. p. d.: je murus (*zsə murü*). I. f.: je mourrai (*zsə mürrē*). S. p.: que je meure, que tu meures, qu'il meure que nous mourions, que vous mouriez, qu'ils meurent (*kə zse mör, kə tũ mör, k'il mör, kə nu murjo, kə vu murjē, k'il mör*).

mouvoir (*muvojir*) mozgatni. Sz. p. p.: mû, mue T: mus, mues (*mü, mü*). I. p.: je meus, tu meus, il meut, nous mouvons, vous mouvez, ils meuvent, (*zsə mö, tũ mö, il mö, nu muvo, vu muvē, il möv*). I. p. d.: je mus (*zsə mü*). I. f.: je mouvrai (*zsə muvrē*). S. p.: que je mueve, que tu mueves, qu'il mueve, que nous mouvions, que vous moviez, qu'ils meuvent (*kə zse möv, kə tũ möv, k'il möv, kə nu muvjo, kə vu muvjē, k'il möv*).

naître (*nătr*) születni. Sz. p. p.: nè, née (*nē, nē*). I. p.: je nais, tu nais, il naît, nous naissons, vous naissez, ils naissent (*zsə nă, tũ nă, il nă, nu năszo, vu năszē, il năsz*). I. p. d.: je naquis (*zsə năki*) s a t. S. p.: que je naisse (*kə zse năsz*).

nuire (*nűir*) ártani. S. p. p.: *nui* (*nűi*). I. p.: *ej nuis s a t. mint luire*. I. p. d.: *je nu s s* (*zsə nűizi*).

offrir (*őfrir*) nyujtani, felajánlani. S. p. p.: *off rt, off r.e* (*őfer, őfert*) I. p.: *l'offre* (*zsofr*), *s a t.*; egészen úgy, mint *couvrir*.

ouvrir (*uvrir*) kinyitni. Egészen úgy, mint *couvrir*.

paraître (*părătr*) megjelenni, látszani. Sz. p. p.: *paru*. Egészen úgy, mint *connaître*.

peindre (*pēdr*) festeni. Sz. p. p.: *peint, peinte* (*pe, pēt*). Egészen úgy, mint *atteindre*.

plaindre (*plēdr*) panaszkodni, siratni. Egészen úgy, mint *atteindre*.

plaire (*plir*) tetszeni. Sz. p. p.: *plu* (*plü*) I. p.: *je plas, tu plais, il plaît, nous plaison vous plaise, is plaisert* (*zsə plä, tű plä, il plä, nu pläzə, vu pläzē, il pläz*). I. p. d.: *je plus* (*zsə plü*). S. p.: *que je p aise* (*kə zsə pläz*).

pouvoir (*puvőar*) rendesen -hat, -het képzős igével fordítható (főneve). Sz. p. p.: *pu* (*pü*). I. p.: *je peux, tu peux, il peut, nous pouvons, vous pouvez, ils peuvent* (*zsə pö, tű pö, il pö, nu puvə, vu puvē il pöv*). Megjegyzendő, hogy *je p ux* helyett *je puis* (*zse pűi*) is állhat! I. p. d.: *je pus* (*zsə pü*). I. f.: *je pourrai* (*zsə purrē*). S. p.: *que je puiss, que tu puisses, qu'il puisse, que n us puissions, que vous puissiez, qu'ils puissent* (*kə zsə pűisz, kə tű pűisz*).

prendre (*prādr*) venni, nehmén. S. p. p.: *pris, prise* (*pri, priz*). I. p.: *je prends, tu prends, il pren, nous prenons, vous prenez, ils prennent* (*zsə pra, tű pra, il pra, nu prənzə, vu prənē, il prän*). I. p. d.: *je pris* (*zsə pri*). S. p.: *que je prenne, que tu prennes, qu'il prenne, que nous prenons, que vous preniez, qu'ils prennent* (*kə zse prän, kə tű prän, k'il prän, kə nu prənə, kə vu prənję, k'il prän*).

produire (*prödűir*) termelni, előidézni. Egészen úgy, mint *conduire*.

réduire (rědũir) visszavezetni, redukálni, csökkenteni. Egészen úgy, mint *conduire*.

résoudre (rězũdr) föloldani, elhatározni. Sz. p. p.: *résolu* (rězõlü) = elhatározott, vagy: *résous*, *résoute* (rězu rězut) feloldott. I. p.: je *résous*, tu *résous*, il *résout*, nous *résolvons*, vous *rezolvez*. ils *résolvent* (zsə rězu, tũ rězu, il rězu, nu rězõlvõ, vu rězõlvě, il rězõlv). I. p. d.: je *résolus* (zsə rězõlü). S. p.: que je *rezolve* (kə zsə rězõlv).

restreindre (rěsztrědr) megszorítani, korlátozni. Egészen úgy, mint *atteindre*.

rire (rĩr) nevetni. Sz. p. p.: *ri*. I. p.: je *ris*, tu *ris*, il *rit*, nous *riens*, vous *riez*, il *rient* (zsə rĩ, tũ rĩ, il rĩ, nu rĩõ, vu rĩě, il rĩv). I. p. d.: je *ris* (zsə rĩ) s a t. S. p.: que je *rie* (kə zsə rĩ).

savoir (szāvõar) tudni, wiss'n. S. p. p.: *su* (szũ). I. p.: je *sais*, tu *sais*, il *sait* nous *savons*. vous *savez*, ils *savent* (zsə szě, tũ szě, il szě, nu szāvõ, vu szāvě, il szav). I. p. d.: je *sus* (zsə szũ) megtudtam. I. f. je *saurai* (sə szõrě). S. p.: que je *sache*, que tu *saches*, qu'il *sache*, que nous *sachions*, que vous *sachiez*, qu'il *sachent* (kə zsə szas, kə tũ szas) s a t. I. pr.: *sache*, *sachons*, *sachez* (szas, szāsõ, szāsě). P. p.: *sachant* (szāsõ).

séduire (szědũir) elcsábítani. Egészen úgy, mint *conduire*.

souffrir (szufrĩr) türni, szenvedni. Sz. p. p.: *souffert*, *souferte* (szufěr, szufěrt). Úgy mint *couvrir*.

suivre (szũivr) követni. Sz. p. p.: *suivi* (szũivi). I. p.: je *suis*, tu *suis*, il *suit*, nous *suivons*, vous *suivez*, il *suivent* (zsə szũi, tũ szũi, il szũi, nu szũivõ, vu szũivě, il szũiv). I. p. d.: je *suivis* (zsə szũivi). S. p.: que je *suive* (kə zsə szũiv).

taire (těr) rendesen visszaható: *se taire* (szə těr) hallgatani, elhallgatni — *schweigen*. Egészen úgy, mint *plaire*, csak I. p. Egyes harmadik személy *il se tait* (il szə tã — accent circonflexe nélkül!)

teindre (*tēdr* festeni, mártani. Egészen úgy, mint *atteindre*.

tenir (*tənīr*) tartani. Sz. p. p.: *tenu* (*tənü*) I. p.: je tiens, tu tiens, il tient, nous tenons, vous tenez ils tiennent (*zsə tje, tū tje, il tje, nu tane, vu tanē, il tjän*). I. p. d.: je tins, tu tins, il tint, nous tīmes, vous tīntes, ils tinrent, (*zsə te, tū te, il te, nu tēm, vu tēt, il tēr*). I. f.: je tiendrais (*zsə tjedrē*). S. p.: que je tienne, que tu tiennes, qu'il tienne, que nous tenons, que vous teniez, qu'ils tiennent (*kə zsə tjän, kə tū tjän, k'il tjän, kə nu tənjo, kə vu tənjä, k'il tjän*), S. imparfait: que je tinsse, que tu tinsses, qu'il tīnt, que nous tinssions, que vous tinssiez, qu'ils tinssent (*kə zsə tēsš, kə tū tēsš, k'il te, kə nu tēsšjo, kə vu tēsšjä, k'il tēsš*).

traduire (*trädüir*) fordítani, überfetzen. Egészen úgy, mint *conduire*.

vaincre (*vēkr*) legyőzni. Sz. p. p.: *vaincu* (*vekü*) I. p.: je vaincs, tu vaincs, il vainc, nous vainquons, vous vainquez, ils vainquent (*zsə ve, tū ve, il ve, nu vekə, vu vekē, il vək*). Különbösen a III. oszt. szerint, csak a, e, i, o előtt e helyett qu-t kell írni.

valoir (*välöär*) érni, wert sein. Sz. p. p.: *valu* (*välü*) I. p.: je vau, tu vau, il vaut, nous valons, vous valez, ils valent *zsə vō, tū vō, il vō, nu vālə, vu välē, il val*). I. p. d.: je valus (*zsə välü*). I. f.: je vaudrais (*zsə vōdrē*). S. p.: que je vaille, que tu vailles, qu'il vaille, que nous, valions, que vous valiez, qu'ils valaient (*kə zsə vaj, kə tū vaj, k'il vaj, kə nu väljo, kə vu väljä, k'il vaj*).

venir (*vənīr*) jönni. Egészen úgy, mint *tenir*.

vêtir (*vätīr*) ruházni, öltöztetni. Sz. p. p.: *vêtu* (*vätü*). I. p.: je vêts, tu vêts, il vêt nous vêtons, vous vêtez, ils vêtent (*zsə vā, tū vā, il vā, nu vätə, vu vätē, il vät*) S. p.: que je vête (*kə zsə vāt*).

vivre (*vīvr*) élni. Sz. p. p.: *vécu* (*vēkü*). I. p.: je vis, tu vis, il vit, nous vivons, vous vivez, ils vivent (*zsə ri, tū ri, il ri, nu vīrə, vu vīrē, il*

viv). I. p. d.: je vécus (*zsə vĕkü*). S. p.: que je vive (*kə zsə vĭv*).

voir (*võār*) látni. Sz. p. p.: vu (*vü*), I. p.: je vois, tu vois il voit, nous voyons, vous voyez, ils voient (*zsə võa, tũ võa, ìl võa, nu võājõ, vu võājĕ, ìl võa*) I. p. d.: je vis (*zsə vi*). I. f.: je verrai (*zsə vĕrrĕ*) S. p.: que je voie, que tu vois qu'il voie, que nous voyions, que vous voyiez, qu'ils voient (*kə zsə võa, kə tũ võa, k'ìl võa, kə nu võājõ, kə vu võājĕ, k'ìl võa*),

vouloir (*vulõār*) akarni. Sz. p. p.: voulu (*vulü*). I. p.: je veux, tu veux, il veut nous, vous voulez, ils veulent, *zsə võ, tũ võ, ìl võ, nu vulõ, vu vulĕ, ìl võl*). I. p. d.: je voulais (*zsə vulü*). I. f.: je voudrai (*zsə vudrĕ*). S. p. que je veuille, que tu veuilles, qu'il veuille, que nous voulions, que vous vouliez, qu'ils vouldent (*kə zsə võj, kə tũ võj, k'ìl võj, kə nu vulõ, kə vu vulĕ, k'ìl võj*). Ipr. Többes második személy: veuilez (*võjĕ*) = kegyeskedjék, legyen szives, n vouloir (*a vulõār*) = haragudni; Ipr. rendes! pl.: ne m'en voulez pas (*nə mə vulĕ pa*) ne nehezteljen rám.

Jegyzet. A rendhagyó igéknek itt fel nem említett összetételei kevés kivétellel egészen úgy ragozandók, mintaz egyszerű igék.

Néhány fontosabb tétel a mondat- tanból.

- 114 A francia főnév tárgyragot nem vesz fel; egyéb viszonyait pedig viszonzszók segítségével fejezi ki.
- 115 A melléknév mint jelző, vagy állítmány nemben és számban egyezik a főnévvel: le jardin est grand (*lə zsàrdĕ ə grɑ*) a kert nagy, de belles roses (*də bəl rõz*) szép rózsák.
- 116 Számnév után a főnév többesszámban áll cinq chevaux (*sɛz s'võ*) öt ló.
- 117 A keltezésen kívül tőszámneveket használunk azonos nevű fejedelmek megkülönböztetésére is. Csak az *elsõt* jelöljük sorszámnévvel:

Napoléon premier (*prəmjē*) első Napoleon, de: Louis cinq (*Lüi szék*) ötödik Lajos. Louis quatorze = XIV. Lajos.

Az igeidők használatáról.

Az imparfait rendszeren folyamatban levő, vagy 118 tartós cselekvést jelent a múltban: quand j'entraí, mon père lisait encore les journaux (*ka zsatrē mō pēr lizāt akōr lā zsürnō*) midőn beléptem, atyám még a lapokat olvasta.

A passé défini rendszeren egyszeri befejezett 119 cselekvést, kezdődő cselekvést vagy több egymásra következő cselekvést fejez ki: je m'arrêtai pour voir ce qui se passait (*zsə mārētē pūr vōār szə kī szə passā*) megállottam, hogy lássam, mi történik; je frappai, on m'ouvrit = kopogtattam s ajtót nyitottak

A passé indéfini egyszerűen befejezett cselekvést 120 jelent minden egyéb viszonyra való tekintet nélkül: j'ai déjà parlé a ton père (*zsē džsa pārlē ā tō pēr*) már beszéltem atyáddal, ma mère est partie ce matin (*mā mēr ā pārti szə mäte*) anyám ma reggel elutazott.

A plusqueparfait oly múlt cselekvést fejez ki, 121 mely egy másik, ugyancsak múlt cselekvés kezdete előtt már be volt fejezve: mon ami me montra le livre qu'il avait reçu de son oncle (*mon āmi mē mōtra le livr k'ül āvā rəsziū dē szōn ōkl*) barátom megmutatta nekem a könyvet, melyet nagybátyjától kapott volt.

A passé antérieur oly múlt cselekvést jelent, 122 mely közvetlen egy másik múlt cselekvés előtt fejeződött be: quand j'eus fini, je partis immédiatement (*ka zsū fini zsə pārtiz imēdiat'ma*) amint végeztem, azonnal elutaztam.

A futur antérieur jelent:

123

a) oly jövő cselekvést, mely egy másik jövő cselekvés kezdete előtt már befejeződik: quand j'aurai parlé a mon père, je pourrai te dire plus sur ce point (*ka zsōrē pārlē ā mō pēr zsə purrē tē dir piū szūr szə pōe*) majd ha atyámmal beszéltem, többet mondhatok néked erre vonatkozólag.

β) oly mult cselekvést, melynek megtörténtét biztosan nem tudjuk, csak sejtjük, vagy következ-
tetjük: *il aura probablement manqué le train* (il ora
pröbablymä makë la tre) alkalmasint lekéselt a
vonatról.

- 124 α) A *subjonctif* állhat a magyar *felszólító mód*
harmadik személye helyett: *qu'il aille* (k'il aj) hadd
menjen!

β) Rendszeren *subjonctif* áll a következő kötőszók
után: *bien que* (bje ka) ámbár, *quoique* (kőükə)
ámbár, habár, *afin que* (ä fe ka) azért hogy, azon
célból hogy, *pour que* (pür ka) hogy (célhatározó),
sans que (sza ka) annélkül hogy, *supposé que* (szü-
vözë ka) feltéve, hogy s a t.

γ) Rendszeren *subjonctif* áll a kívánást, óhajtást,
parancsolást vagy tiltást kifejező igék után: *il faut*
qu'il périsse (il fə k'il përisz) el kell pusztulnia,
je défends que l'on sorte (zsə dëfa ka lə szört)
megtiltom, hogy valaki kimenjen.

- 125 A félést jelentő kifejezések után, ha attól fé-
lünk, hogy valami bekövetkezik *subjonctif* áll ne
(nə) szócskával: *je crains qu'il ne vienne* (zsə kre
k'il nə vjän) attól tartok, hogy eljön.

- 126 A feltételes mód vagy *conditionnel* olyan hasz-
nálatu mint a magyarban, de megjegyzendő, hogy a
feltételes *si* (szí) kötőszó után *conditionnel* nem
állhat; *si* után *conditionnel* *présent* helyett *indicatif*
imparfait, *conditionnel* *passé* helyett *indicatif plus-*
queparfait áll: *si j'avais le temps j'irais te voir* =
ha ráérnék, meglátogatnálak: *si j'avais eu le temps*
je serais allé te voir = ha rá értem volna, meg-
látogatatlak volna.

- 127 α) Az *infinitif* rendszeren olyan használatú, mint
a magyar főnévi igenév, azonban gyakran áll vi-
szonyszókkal.

β) *Apour* viszonyzóval az *infinitif* célhatározóvá
lesz: *je n'ai désiré d'être reine que pour régner*
sur des français (zsə nə dëzire dät'r rän ka pür
rënyë szür dā fraszä) csak azért óhajtottam királynő
lenni, hogy franciák fölött uralkodhassam.

γ) Az **avant de** (*áva də*) mielőtt, és **après** (*äprä*) miután viszonyszók segítségével az infinitif, rövidített időhatározói mondatot képez: **avant d'aller te voir je parlerai à Jules** (*áva dällē tə vöär zə pãrlärē ä zsül*) mielőtt téged meglátogatnálak, Gyulával fogok beszélni, **après avoir cache é la lettre elle appela la servante** (*äprãz ävöär käs'tē lä lätr älä äp'la lä szërvãt*) miután a levelet lepecsételte, hívta a szolgálót.

δ) Számos ige és melléknév, mely *infinitif*-et kíván, az infinitif elé a **de** vagy a viszonyszót vonzza: **je vous prie de me dire . . .** (*zə vu prī də mə dīr*) kérem, mondja meg nekem; **je n'ai désiré d'être reine que pour régner sur d s Français** (*Béran-ger*) — **j'ai beaucoup à faire** (*zšē bokup ä fër*) sok dolgom van, — **j'aime à revoir encore pour la dernière fois ce soleil pâlissant** (*zšãm ä ravöär äkör pür lä dërnjër föä zšə szöläj palisza*) szeretem újra látni, utoljára, e halványuló napot (*Lamartine*) s a t.

ε) Az **aller** igével kapcsolatban az *infinitif présent* a közvetlen jövő, a **venir** igével és **de** viszonyszóval a közel múlt kifejezésére szolgál: **je vais parler à ton ami Jules** = mindjárt beszélek Gyula barátoddal — **n'allez pas tomber** = le ne essék! — **n'oubliez pas ce que je viens de vous dire** = ne feledje el, amit önnek most mondtam — **je viens d'écrire une lettre à monsieur M.** = épen most irtam levelet M. urnak.

α) A *participe présent*, ha *jelzője* valamely fő- 128 névnek vagy névmásnak, melleknévnek tekinthető és nemben számban egyezik a főnévvel: **don d'une main mourante** (*də d'ün mə murãt*) haldokló kéz ajándéka.

β) Egyéb esetekben s különösen mint idő- vagy módhatározói mondat rövidülése, vagy az *en* viszonyszóval, a *participe présent* nem változik: **la cigale ayant chanté tout l'été, se trouva fort dépourvue** (*lä szigãl äja satē tu lëtē zšə truva fër dëpürvü*) a tücsök, miután egész nyáron énekelt, nagy nyo-

morban találta magát en me voyant venir elle se retira (a ma vőjje vanir ül szo retira) amint engem jönni látott, visszahúzódott.

α) A **participe passé** főnevével egyezik, ha jelzőül csatlakozik hozzá: **une vérité reconnue de tous** (ün vëritë räkönü de tusz) mindenki által elismert igazság.

β) A **participe passé** *alanyával* egyezik nemben és számban valahányszor *être* igével kapcsolatban képez valamely igealakot: l: 85. §.

129 γ) A **participe passé**, ha *avoir* igével együtt képez különböző igealakokat, rendszeren változatlan, s csak azon esetben egyezik nemben, számban a *tárgyával*, ha az megelőzi: **j'ai écrit une lettre** (zsë ěkri ün lättr) irtam egy levelet; **de la lettre que j'ai écrite** (lä lättr kə zsë ěkrit) a levél, melyet irtam. — E mondatban az ige tárgya *que*, mely most nőnemű, mert a *la lettre* szóra vonatkozik. — **As tu vu mes sœurs? non, je ne les ai pas encore vues** = láttad-e nővéreimet? nem, még nem láttam őket. — Az első mondatban a *vu* **participe** változatlan, mert a tárgy csak utána következik, míg a második mondatban a *vues* nemben és számban egyezik a *les* (őket) tárggyal, mely a *mes sœurs*-re való vonatkozása folytán nőnemű és többesszámú.

130 Végül még felemlítjük a **személytelen** igéket és személytelen kifejezéseket, melyek mellett rendszeren egyesszámú harmadik személyű hímnemű névmás áll: **il faut** = kell, **il y a** = van (es girt) **il fait chaud** meleg van, **il fait des éclairs** (il fä döz ěktër) villámlik.

Szórend.

131 A szórendre vonatkozólag megemlítjük a következőket:

A főnév mint alany az ige előtt, mint tárgy az ige után áll: **mon père a acheté un cheval** = atyám

lovat vett — **Jules dont les livres sont perdus** (zsül
də lü livr sɔ pɛrdü) Gyula, kinek könyvei elvesztek
 — **Jules dont tu as vu les livres** = Gyula, kinek
 könyveit te láttad.

A jelző, úgy a melléknévi, mint a birtokos **132**
 jelzőprózai nyelvben rendszeren a főnév után áll Főnév
 előtti állanak a következő melléknevek: *bon* = jó *beau*
 szép, =, *joli* = csinos, *petit* = kicsiny, *grand* = nagy.

Említettük, hogy a tárgy rendes helye az ige **133**
 után van, hasanlóan az ige után teendő a részes
 tárgy is egyéb bővítményekkel együtt.

Ezen szabály alól kivételt tesznek a személyes **134**
névmások szenvedő tárgyi és részes tárgyi esetei
 valamint az *en* és *y* névmások, melyek a *parancsoló*
 módot kivéve mindig az ige, összetett igealakokban
 a segítő ige előtt állanak: *me vois-tu* = látsz-e
 engem? *y vas-tu aussi?* = odamégy te is?

Ha névmások részestárgy esetei és szenvedőtárgy **135**
 esetei, vagy *en* és *y* összetalálkoznak, akkor hely-
 zetük a következő:

Az ige előtt	impératif (parancsoló mód) után
<i>me le, me la, me les</i>	<i>-le-moi, -la-moi, -les- moi</i>
<i>te le, te la, te les</i>	<i>-le-toi, -la-toi, -les-toi</i>
<i>le lui, la lui, les lui,</i>	<i>-le-lui, -la-lui, -les-lui</i>
<i>nous le, nous la, nous les</i>	<i>-le-nous, -la-nous, -les- nous</i>
<i>vous le, vous la, vous les</i>	
<i>le leur, la leur, les leur</i>	<i>-le-leur, -la-leur, -les- leur</i>

Ez összeállításban *le, la, les* a szenvedő tárgy.

Az *en* és *y* névmások mindig a személyes név- **136**
 más esetei után állnak: *m'en, m'y, lui en, nous en,*
nous y.

137 Amint láttuk, a névmások a parancsoló módban az ige után állanak, és kötőjellel kapcsolódnak az igéhez. Mibelyt azonban a parancsoló mód tiltó móddá lesz, a névmások a rendes sorban az ige elé kerülnek: *rends-le-lui* (*ra la lui*) ad vissza azt neki, de *ne le lui rends pas* = ne add vissza azt neki.

138 Minthogy a francia alaktannak némely fogyatkozásai a félreértés kikerülése végett a szórend szigorú meghatározottságát idézték elő, nem lehet a franciában a mondat valamely tagját helyváltotással kiemelni mint a magyarban, vagy a németben.

Ha a mondat **alanyát** kell kiemelnünk, akkor azt a **c'est . . . qui** (vagy többesszámú *ce sont . . . qui*) kifejezés közé foglaljuk, ha valamely más mondatrészt kell kiemelni, akkor a **c'est . . . que** kifejezéssel írjuk körül: **c'est Jules qui a perdu son canif dans le jardin** = Gyula vesztette el a kését kertben; **c'est dans le jardin que Jules a perdu son canif** = a kertben vesztette el Gyula a kését.

Függelék.

A) Néhány szó a szavak elválasztásáról.

a) A néma e épügy külön szótagot képez, mint a többi magánhangzók: *utile* (*ütül*) szótagolva u-ti-le.

β) Két egymásra következő mássalhangzó közül az első rendszeren a megelőző, a második a következő szótaghoz tartozik: *immensité* (*immszüté*) szótagolva im-men-si-té. Azonban sohasem választhatók ketté a következő mássalhangzó csoportok: *bl, br, cl, cr, dr, fl, fr, gl, gr, pl, pr, tr, vr, ch, ph (=f), th (=t), gn(=ny)*: *écrire* (*ékrír*) szótagolva e-cri-re, *gagner* (*gányé*) szótagolva ga gner.

γ) Három egymásra következő mássalhangzó közül az első a megelőző, a másik kettő a következő szótaghoz tartozik: *comprendre* (*koprādr*) szótagolva com-prēn-dre.

B) Néhány Különös helyesírású szó.

Van számos szó a franciában, melyeknek helyesírása nem mutatja tisztán a kiejtést.

Ezek közül a gyakoribbak a következők: *la femme* (*fam*) a nő, *solennel* (*szölänäl*) ünnepies, *he nir* (*'änir*) nyeríteni, *le poêle* (*pőal*) kályha, *août* (*u*) augusztus, *le paon* (*pa*) pávakakas, *la paonne* (*pan*) pávatyúk, *le taon* (*ta*) bőgöly, *ville* (*vil*) város, *tranquille* (*trakil*) nyugodt, *outil* (*uti*) eszköz, *le fusil* (*fūzi*) puska, *le sourcil* (*szürszü*) szemöldök, *automne* (*otön*) az ősz, *damner* (*däné*) elátkozni, *le baptême* (*bätäm*) keresztelés, *compter* (*kötö*) számítani, *sculpter* (*szkülté*) faragni (fát, követ), *le ver* (*vēr*) a féreg, *la mer* (*mēr*) a tenger, *la cuiller* (*kűjēr*) a kanál, *le fer* (*fēr*) a vas, *l'enfer* (*afēr*) a pokol, *le fils* (*fisz*) a fiú, *l'ours* (*ürsz*) a medve, *le lis* (*lisz*) a liliom, *hélas* (*'élasz*) jaj! (indulatszó), *les moeurs* (*mörsz*) szokások, erkölcsök, *est* (*äst*) kelet, *ouest* (*üäst*) nyugat, *mars* (*märsz*) március, *jadis* (*zsädisz*) hajdan.

TUDOMÁNYOS ZSEBKÖNYVTÁR

1. Földrajzi és statisztikai táblák. Összeállította Mickmann A. és Péter J.
2. Számtani példatár. Irta Dr. Lévay Ede.
- 3—3a. Latin nyelvtan. Irta Dr. Schmidt Márton.
- 4—4a. b. Magyar irodalom Története. Irta Kéky Lajos.
5. Görög nyelvtan. Irta Dr. Schmidt Márton.
- 6a. Francia nyelvtan. Irta Dr. Pröhle Vilmos.
- 7a. Angol nyelvtan. Irta Dr. Pröhle Vilmos.
8. Római jog. I. Institutiók. Irta Dr. Bozóky Alajos.
11. Magyar nyelvtan. Irta Gaal Mózes.
12. Magyar stílusztika. Irta Gaal Mózes.
13. Magyar retorika. Irta Gaal Mózes.
14. A sík trigonometriája. Irta Dr. Lévay Ede.
- 16a. b. Magyarország oknyomozó története. Irta Csah Lajos.
17. Kereskedelem története. Irta Dr. Stirling Sándor.
- 18—18a. Egyetemes irodalomtörténet. I. Irta Hamvas József.
- 19—19a. Egyetemes irodalomtörténet. II. Irta Hamvas József.
- 20—20a. b. Egyetemes irodalomtörténet. III. Irta Hamvas József.
- 22—22a. Magyar postika. Irta Gaal Mózes.
23. Planimétria példatárral. Irta Dr. Lévay Ede.
24. A római nemzet irodalomtörténete. Irta Márton Jenő.
25. Német nyelvtan. Irta Albrecht János.
33. Számítás. Irta Dr. Lévay Ede.
- 36a. b. Logarithmastáblák. Összeállította Polikeit Károly.
- 37—38. Magyarország őskora. Irta Darnay Kálmán.
- 39—40. Magyar büntetőjog. Irta Dr. Atzél Béla.
- 41—42. Bünyvdeli perrendtartás. Irta Dr. Atzél Béla.
- 43—43a. b. c. Kis növényhatározó. Irta Dr. Cserey Adolf.
50. Stereometria. Irta Dr. Lévay Ede.
- 51a. Világtörténelem. I. rész. Ó-kor. Irta Csah Lajos.
- 53—53a. b. Stiliame. Irta Boros Rudolf.
- 54a. Levelező gyorsírás. Irta Bódogh János.
56. Alkotmányi politika. Irta Dr. Gratz Gusztáv.
- 57—57a. Magyar pénzügyi jog vázlatá. Irta Dr. Bartha Béla.
59. Étika. Irta Dr. Somló Bódog.
- 61—61a. Zenomásvód. Összeállította Goll János.
- 63—64. A románc. Irta Mihálik József.
65. Vita-gyorsírás. Irta Bódogh János.
- 67—67a. Világtörténelem. II. rész. Közép-kor. Irta Csah Lajos.
72. Általános zenetan. Irta Goll János.
- 77a. Szerveletlen chemia. Irta Dr. Schwicker Alfréd.
- 78a. b. Fizikai repetitorium. I. Irta Dr. Lévay Ede.
79. Szociológia. Irta Dr. Somló Bódog.
80. Logika. Irta Dr. Schmidt Márton.
- 81a. b. Fizikai repetitorium. II. Irta Dr. Lévay Ede.
82. Áruüzletti szokások. Irta Matavovszky Béla.
84. Kereskedelmi jog. Irta Dr. Berényi Pal.
- 85a. b. Fizikai repetitorium. III. Irta Dr. Lévay Ede.
- 87—87a. Lepkehátározó. Irta Dr. Cserey Adolf.
- 92a. Szerves chemia. Irta Schwicker Alfréd.
- 94a. b. c. Világtörténelem III. Ujkor. Legujabb kor. Irta Csah Lajos.
- 100a. A magyar művelődés tört. Irta Dr. Bartha József.
102. Bevezetés a jog- és államtudományokba. Irta Dr. Kun Béla.

TUDOMÁNYOS ZSEBKÖNYVTÁR

109. *Lélektan.* Irta Dr. Schmidt Márton.
 111. *Német helyesírás.* Irta Albrecht János.
 115a. *Algebrai példatár.* 2. kiad. Irta Dr. Lévay Ede.
 117—118. *Az állatok fejlődése.* I. rész. Irta Id. Dr. Perényi József.
 119—120. *Protestáns Egyházjog.* Irta Hörk József.
 121—123. *Gombaisme.* Irta Dr. Cserey Adolf.
 124. *Az állatok fejlődése.* II. rész. Irta Id. Dr. Perényi József.
 125—125a. *Építési enciklopédia.* I. rész. Irta Lechner Jenő.
 126. *Az állatok fejlődése.* III. rész. Irta Id. Dr. Perényi József.
 129. *Építési enciklopédia.* III. rész. Irta Lechner Jenő.
 130a. *Építési enciklopédia.* IV. rész. Irta Lechner Jenő.
 131—132. *A növények természetrajza.* Irta Dr. Cserey Adolf.
 133. *Magyar közjog.* Irta Dr. Balogh Artur.
 134—135. *Az állatok természetrajza.* Irta Dr. Cserey Adolf.
 136. *A magyar bányajog vázlata.* Irta Dr. Katona Mór.
 137. *Kereskedelmi földrajz.* Irta Dr. Pataki Sándor.
 139. *Latin stílusztika.* Irta Dr. Cserey József.
 144a. *Kereskedelmi számtan.* Irta Derazib Béla.
 147—148. *A magyar jelmez és fejlődése.* Irta Nemes M.
 151. *Közigazgatás.* Irta Dr. Balogh Artur.
 159—160a. b. *Könyvvitel.* Irta Trautmann Henrik.
 164. *Telekkönyv.* Irta Bedő Mór.
 168—169. *Kardvívás.* Irta Sebetic Rajmund.
 174—177. *Magyarország népességi statisztikája.* Irta Dr. Kenéz Béla.
 178—179. *A kihágások könyve.* Magyarázta Dr. Atzél Béla.
 182—183. *Népszerű egészségügy.* Irta Dr. Barabás József.
 184—186. *Román nyelvtan.* Irta Cupcea Péter.
 187—188. *Pénzügytan.* Irta Dr. Kovács Oábor.
 189—191. *Ausztriai áll. magánjog.* Irta Dr. Atzél Béla.
 192—193. *Általános nyelvstudomány.* Irta Rubinyi Mózés.
 194. *Kereskedelmi vétségek.* Magyarázta Dr. Atzél Béla.
 196—198. *A magyar képzőművészet tört.* Irta Miskowazky Ernő.
 199—200. *A növénytan kifejezések ismertetése.* Irta Dr. Cserey Adolf.
 207. *Fizikai példatár.* I. sorozat. Összeáll. Dr. Lévay Ede.
 208. *Fizikai példatár.* II. sorozat. Összeáll. Dr. Lévay Ede.
 213—215. *A színjátszás művészete.* Irta Dr. Hevesi Sándor.
 216—218. *Az előadás művészete.* Irta Dr. Hevesi Sándor.
 219. *Az idegrendszer és az érzékszervek szövettana.* Irta Dr. Péterfi Tibor.
 220. *A feminizmus.* Irta Wirker István.
 221. *Német levelező gyorsírás.* Irta Dr. Réti Hugó.
 222—223. *Önműködő kézi lőfegyverek.* Irta Schneider A. Roland.
 224—225a. *Vasbetonszerkezetek.* Irta Müller Félix.
 226—227. *A fizika története.* Irta Baumgartner Alajos.
 228—231. *Polgári perrendtartás.* Irta Dr. Térfi Gyula.
 232—233a. b. *Módszeres világtörténelem.* Irta Horváth Jenő.

A hiányzó számok átoldozott új kiadásai sáftó alatt.